

Sprawozdanie

Komisji komasacyjnej z projektem ustawy o podziale lub regulacji gruntów wspólnie używanych.

Wysoki Sejmie!

Z trzech projektów do ustaw, które Wys. Sejm uchwałą z d. 28 grudnia 1897 przekazał komisji komasacyjnej, przedstawia komisja niniejszem projekt ustawy „o podziale gruntów wspólnych i regulacji wspólnych praw użytkowania i zarządu“, zastrzegając sobie w dalszym toku przedłożyć ustawę o komasacji i ustawę o enklawach leśnych. Oddzielne przedłożenie pierwszej ustawy było wskazaniem nietylko ze względu na rozmiar tak tej ustawy jak ustawy komasacyjnej, które należą do najobszerniejszych kodyfikacji, z jakimi Wys. Sejm wogóle miał do czynienia, lecz także dla tego, że podczas gdy ustawa komasacyjna powołuje się na ustawę o podziale lub regulacji gruntów wspólnych a przeto przypuszcza uprzednie lub przynajmniej równoczesne wejście w życie tej ostatniej ustawy, to ta ostatnia ustawa może wejść w życie oddzielnie, jak to się stało w dwóch innych krajach koronnych a tylko wzgląd na korzyści w wielu wypadkach wynikające z równoczesnego przeprowadzenia obu operacji agrarnych tudzież wzgląd na wspólną organizację władz dla tych spraw każe uważać za pożądane równoczesne wejście w życie obu ustaw.

Ustawa o podziale i regulacji użytku gruntów wspólnych ma nadzwyczajną doniosłość dla naszych stosunków wiejskich a w szczególności dla stosunków mniejszej własności. Według dochodzeń, których wynik podany jest XV tomie Wiadomości statystycznych obszar, gruntów wspólnie używanych wynosi w 67 powiatach 617028 morgów. Grunta te pod względem prawnych stosunków posiadania należy podzielić na dwie kategorie. Jedne z nich należą do spółek włościańskich, częstych zwłaszcza na całym Podgórzu, które używają wspólnie niekiedy ról, nierównie częściej łąk albo pastwisk, dzieląc się tem wspólnem użytkowaniem w rozmaity sposób. Zniesienie tej wspólności przez podział w wielu wypadkach podniosłoby znacznie przychód gospodarzy z owych gruntów a nadto uchyliloby zatargi, jakie każda współwłasność ze sobą przynosi. Drugą kategorię tych gruntów, nierównie rozleglejszą pod względem obszaru i nierównie większą mającą znaczenie, stanowią pastwiska i lasy będące dobrem gminnym. Rozległe te obszary, wynoszące około pół miliona morgów, przedstawiają dzisiaj, jak to w Wys. Sejmie niejednokrotnie podnoszono, obraz nader smutny. Przy nieuregulowanym wspólnym użytku każdy z uczestników stara się innych ubiedzić i jak największą część użytku zagarnąć dla siebie; ztąd zniszczenie przeważnej części lasów gminnych, ztąd spustoszenie pastwisk, których nikt nie ma interesu meliorować, a które każdy od najwcześniejszej wiosny do późnej

jesieni stara się wyzyskać dla swego dobytku. Kwestya ochrony i należytego odnowienia lasów gminnych oraz podniesienia wydajności pastwisk gminnych, stanowi jedno z ważnych i bardzo aktualnych zadań naszej polityki rolniczej.

Pod względem sposobu podniesienia uprawy na tych wspólnych gruntach dwie przedstawiają się drogi, które też wskazuje niniejszy projekt ustawy: albo dążyć do podziału pomiędzy uczestników, z których każdy, zasadniczo rzecz biorąc, miałby interes jak najlepiej gospodarować na swoim udziale, albo zachowując wspólność używania dążyć do regulacji, tj., ile możności ścisłego określenia udziału poszczególnych uczestników, do wykluczenia sposobów używania szkodliwych dla trwałości pożytków, wreszcie do zaprowadzenia i utrzymania urządzeń gospodarczych, niezbędnych dla podniesienia przychodu wspólnych gruntów a temsamem dla podniesienia gospodarstwa uprawionych. Dla każdego znajdującego nasze stosunki jest rzeczą jasną, że podział gruntów wspólnych, będących dobrem gminnym, tylko w bardzo wyjątkowych wypadkach mógłby być korzystnym. Podział lasów już z ogólnych względów gospodarstwa leśnego nie jest dopuszczalnym, zaś podział pastwisk gminnych sprowadziłby zupełny przewrót w gospodarstwie uprawionych, niszcząc jedną z podstaw, na których opiera się tryb gospodarstwa najlichniej warstwy drobnych właścicieli, podstawę, której żadną miarą nie byłoby w stanie zastąpić przyznane tytułem wynagrodzenia drobne kawałeczki wspólnego gruntu. W naszych stosunkach większych należy zatem w odniesieniu do gminnych lasów i pastwisk dążyć przede wszystkim do utrzymania wspólnego użytku, lecz zarazem do regulacji tegoż w sposób określony powyżej. Regulacja ta da możność podniesienia pożytku z pastwisk i lasów gminnych, co jest według powszechnej opinii nagląco potrzebnem a co dotąd, jak wiadomo, wobec przepisu §. 68 ustawy gminnej nie udawało się mimo usiłowań podejmowanych przez Wydziały powiatowe i przez Wydział krajowy.

Co do określonego powyżej zasadniczego poglądu na przedmiot, którego dotyczy niniejsza ustawa, panowała w komisji, złożonej z wszystkich stronnictw Wys. Sejmu, zupełna zgoda. W myśl tego zapatrywania przyjęto też propozycję referenta, aby do prowokacji podziału gruntów będących dobrem gminnym, jeśli ta prowokacja ma wyjść od uprawionych, potrzebną była większość $\frac{2}{3}$, a tak w tym razie, jak w razie, gdy prowokacja ma wyjść od gminy, potrzebnem było zatwierdzenie ze strony Wydziału powiatowego a względnie Wydziału krajowego (§. 50). Nadto na propozycję wyszłą z łona komisji a nader usilnie popartą przez posłów włościan, należących do komisji, przyjęto w §. 54 postanowienie, utrzymujące dla postępowania podług projektowanej ustawy wymagane przez ustawy gminne przyzwolenie Wys. Sejmu na podział dobra gminnego — nawiasem mówiąc godny uwagi objaw zaufania do Reprezentacji krajowej w sprawie nader doniosłej dla ludności włościańskiej.

Zgodziwszy się na zasadniczą tendencję projektu, która znalazła swój wyraz w przytoczonych powyżej postanowieniach, komisya w dłuższym szeregu posiedzeń przedyskutowała bardzo szczegółowo wszystkie postanowienia projektowanej ustawy, przerobiła ją pod względem stylizacji i wprowadziła pewną ilość zmian merytorycznych. Dyskusji tej służył za podstawę projekt Wydziału krajowego przerobiony przez referenta a następnie nadesłany z Ministerstwa rolnictwa, projekt będący wyrazem zapatrywań Rządu na sposób załatwienia sprawy. Po zakończeniu obrad komisyjnych pozostały pomiędzy uchwałami komisji a postanowieniami projektu rządowego różnice, mianowicie w przepisach organizacyjnych. Celem wyrównania tych różnic obraną została z inicjatywy c. k. Rządu droga wobec Sejmu dotąd nie praktykowana, a jak się okazało, bardzo skuteczna. Zamiast pisemnych sprawozdań Komisarza rządowego do Ministerstwa i instrukcji ztamtąd przesyłanych, zjechał do Lwowa referent ustawodawstwa agrarnego w Ministerstwie rolnictwa, radca ministeryalny Beck na konferencję z subkomitetem wyznaczonym w tym celu przez komisję. Na tej konferencji nastąpiło zupełne porozumienie co do wspomnianych poprzednio różnic a wynikię ztąd zmiany w projekcie, nie dotyczące bynajmniej kwestyi zasadniczych, komisya następnie przyjęła.

Ze względu na to, że treść ustawy szczegółowo przedstawioną została w sprawozdaniu Wydziału krajowego a komisya żadnych zasadniczych zmian nie proponuje, wystarczy tutaj omówienie tych ustępów projektu ustawy, w których komisya wprowadziła merytoryczne zmiany bądź z własnej inicjatywy bądź na podstawie konferencji z reprezentantem Ministerstwa rolnictwa.

1. Zmiany w postanowieniach organizacyjnych.

Według projektu Wydziału krajowego (§. 13) mianuje komisarzy miejscowych Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Rząd domaga się, że względu na to, że komisarze miejscowi spełniają w postępowaniu podziałowym i regulacyjnym funkcje należące w innym razie do sędziów albo do urzędników administracyjnych i że są wyłącznie ze skarbu państwa płatni, aby nominacja komisarzy miejscowych, których według odnośnych ustaw innych krajów koronnych mianuje Ministerstwo, następowała po porozumieniu z Wydziałem krajowym i z Prezydentami obu wyższych sądów krajowych. Komisya zgodziła się na tę zmianę.

Zastępcę przewodniczącego komisji krajowej dla spraw podziału i regulacji, który to zastępca z reguły będzie przewodniczył w komisji zamiast Namiestnika, mianuje według ustaw innych krajów koronnych Minister rolnictwa w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, zaś referenta sam Minister rolnictwa. Według projektu Wydziału krajowego (§. 15) zastępcę przewodniczącego wyznacza Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym z pośród członków Wydziału krajowego referenta zaś sam Namiestnik. Przy konferencji z reprezentantem Ministerstwa rolnictwa projekt Wydziału krajowego, za którym oświadczyła się także komisya, utrzymał się z tym jedynie dodatkiem, że zgodzono się na żądanie reprezentarta rządu, aby ze względu na funkcje sądownicze komisji krajowej przy wyznaczeniu zastępcy przewodniczącego współdziałał także Prezydent sądu krajowego wyższego we Lwowie. W ten sam sposób będzie też wyznaczony drugi zastępca przewodniczącego.

Końcowe zdanie §. 15 w projekcie Wydziału krajowego, o zapraszaniu zastępcy przewodniczącego także i na te posiedzenia, przy których przewodniczy Namiestnik, wykreślono przekazując je do rozporządzenia wykonawczego. Natomiast wstawiono zawarty w projekcie rządowym ustęp o zaprzysiężeniu obu zastępców przewodniczącego.

Trudniejszym było porozumienie co do ustanowienia personelu technicznego dla prac geometrycznych. Projekt Wydziału krajowego stanowił (§. 63), że personal ten ustanowi Wydział krajowy na koszt kraju i przydzieli go komisarzowi miejscowemu. Komisya wprowadziła tę zmianę, że Wydział krajowy ma ustanowiony przez siebie personal oddać do dyspozycji przewodniczącego komisji krajowej, ten zaś w miarę potrzeby, którą najlepiej potrafi ocenić jako naczelnik władzy, będzie przydzielał techników komisarzom miejscowym. W projekcie rządowym przewidzianem było utworzenie technicznego oddziału z rządowym inspektorem na czele i mianowanie techników dla prac geometrycznych przez rząd, któremu fundusz krajowy miałby płacić na płace i ewentualne emerytury owych techników sumę ryczałtową, ustanowioną w drodze umowy z Wydziałem krajowym. Propozycja rządowa opierała się na doświadczeniach z innych krajów koronnych, gdzie mimo przepisu ustawy, opiewającego tak samo jak nasz projekt, Sejmy krajowe pozatwierdzały umowy z rządem w myśl projektu rządowego i oddały rządowi prawo ustanawiania techników, których rząd wcielił do etatu geometrów ewidencyjnych. Komisya nie zapoznawała potrzeby poddania techników dla prac geometrycznych pod kierownictwo władz agrarnych i dała temu wyraz nie tylko w przytoczonej poprawce do §. 63, lecz także w dodanym wstępie do §. 61. Jednakże komisya sądziła, że w kraju naszym zachodzą stosunki odmienne od tamtych krajów, któreby miały służyć tutaj za wzór. U nas krajowe biuro melioracyjne, najdawniejsze w Austrii, rozporządza doświadczonymi siłami a odrębność stosunków miejscowych, języka urzędowego, tudzież języków, którymi trzeba będzie posługiwać się przy dochodzeniach i rozprawach, czyni niemożliwym użycie sił technicznych z innych krajów. Nadto nie ma obecnie żadnej podstawy do ocenienia, jak wysokim miałyby być ów ryczałt, który tytułem kosztu personelu geometrycznego miałyby kraj płacić rządowi. Komisya zatem nie przesądzając, jakie urządzenie służby technicznej dla prac geometrycznych okaże się najkorzystniejszym w przyszłości na podstawie doświadczeń w kraju poczynionych, utrzymała w §. 63 postanowienie powyżej już przytoczone i sformułowała postanowienie drugiego ustępu tegoż paragrafu w ten sposób, że bliższe szczegóły co do urządzenia służby technicznej i co do sposobu opędzenia odnośnych kosztów określi rozporządzenie, które wyda Namiestnik na podstawie porozumienia z Wydziałem krajowym. Reprezentant Rządu zgodził się na takie załatwienie kwestyi.

2. Zmiany w postanowieniach co do uczestnictwa a w szczególności co do uczestnictwa gminy jako osoby prawnej.

Po wyczerpującej dyskusji nad postanowieniami projektu co do uczestnictwa we wspólnym używaniu i co do sposobu stwierdzenia uprawnień w tym względzie komisya uchwaliła :

a) w §. 20. pod liczbą 1. zamieścić pomiędzy osobami, które należy uważać za uczestników, lub tych, którzy znajdują się w posiadaniu fizycznym jak i tych, którzy są tylko w tabularnym posiadaniu gruntów wspólnych a to ze względu na trafiającą się nieraz w naszym kraju niezgodność stanu posiadania faktycznego ze stanem hipotecznym. Skutkiem tego wypadło w tym samym §. opuścić jako już zbytne postanowienie pod 4., że gminy są uczestnikami, jeżeli są tylko hipotecznymi właścicielami gruntów wspólnie używanych;

b) w §. 68. (w projekcie Wydziału kraj. 71) udział we wspólnym użytku, jaki w braku porozumienia lub innych podstaw przypada na gminę, — jako właścicielkę hipoteczną gruntów wspólnie używanych lub jako opłacającą podatek, jeśli grunt nie stanowi jeszcze przedmiotu księgi hipotecznej — ograniczyć do dziesiątej części zamiast czwartej części, jak było w projekcie Wydziału krajowego i rządowym. Zmiana uzasadnioną jest tem, że przyznanie czwartej części użytku gminie uszczupliłoby zbyt znacznie a bez ostatecznej podstawy udział innych uczestników.

c) W §. 80 (w projekcie Wydziału krajowego 83), od którego komisya uchwaliła rozpocząć nowy rozdział, zamieścić wstęp zaznaczający wyraźnie, że komisarz miejscowy przystępuje do ułożenia planu podziału lub regulacji po ostatecznym rozstrzygnięciu zażaleń przeciw liście uczestników (§. 66) następnie przeciw rejestrowi praw udziałowych (§. 76.), zatem po ostatecznym ustaleniu stosunków prawnych. Wyjątek stanowią jedynie te wypadki, w których komisya krajowa z powodu mniejszego znaczenia sprawy pozwoliła odstąpić od układania listy i rejestru a w których skutkiem tego orzeczenie co do praw udziałowych połączonem będzie z zatwierdzeniem planu podziału lub regulacji.

3. Zmiany w postanowieniach co do kosztów.

Co do kosztów postępowania uznała komisya, że w interesie rozwoju operacyi agrarnych, których dotyczy niniejszy projekt ustawy, zatem w interesie poprawy stosunków rolniczych, leży zmniejszyć ile możności część kosztów, którą mają ponosić sami interesowani. Potrzebnem to jest zwłaszcza przez szereg lat następujących bezpośrednio po wejściu ustawy w życie. To też komisya pamiętając o tem, że Wysoki Sejm uchwałą z dnia 6. kwietnia 1892 dał możność właścicielom gruntów korzystać bezpłatnie z pomocy krajowego biura melioracyjnego dla przeprowadzania prywatnych melioracyi, sądziła, iż należy przenieść na fundusz krajowy stałe (§. 109 projektu): koszta delegata, którego Wydział krajowy ma prawo wysyłać w myśl §. 62, zaś na przeciąg lat 15 od wejścia w życie niniejszej ustawy: koszta personalu technicznego dla robót geometrycznych (§. 63) tudzież koszta zakupna potrzebnych map, dalej koszta użycia ewentualnie potrzebnych innych techników melioracyjnych i leśnych, wreszcie ewentualne wynagrodzenia za inne prace lub materiały potrzebne w ogólnych celach podziału lub regulacji, jak np. badania prób ziemi, przyrządy ułatwiające pracę znawców i t. p. Zresztą postanowienia o kosztach mimo odmiennego układu tego rozdziału pozostały te same, co w projekcie Wydziału krajowego.

Skutkiem powyższych zmian uchylono w §. 63 ustęp zastrzegający funduszowi krajowemu zwrot kosztów z powodu użycia personalu dla prac geometrycznych.

4. Inne zmiany merytoryczne.

W §. 18. ograniczono wysokość maksymalną kar porządkowych do kwoty 25 złr. a w §. 117 oznaczono kary za przekroczenie planu lub dokumentu regulacyjnego oraz kary za niedopilnowanie wykonania planu gospodarczego albo programu i porządku lasowego, również w maksymalnej kwocie 25 złr. Następnie w §. 80 (dawniej 83) końcowe postano-

wienie, że co do projektów potrzebnych urzędów gospodarczych należy zasięgnąć opinii Wydziału krajowego (krajowego biura melioracyjnego) zastąpiono postanowieniem tej treści, że rozporządzenie wydane w porozumieniu z Wydziałem krajowym określi, w jakich wypadkach i pod jakimi bliższymi warunkami krajowe biuro melioracyjne ma współdziałać w projektowaniu gospodarczych urzędów a w szczególności w zaopiniowaniu dotyczących projektów. Decydującym był tu wzgląd, że w wypadkach całkiem prostych zasięgnięcie opinii biura melioracyjnego byłoby zbyt ciężkim i sprawdzałoby niepotrzebną odwołkę.

W końcu opuszczono całkiem paragrafy oznaczone w projekcie Wydziału krajowego liczbami 65, 66 i 67 jako należące do rozporządzenia wykonawczego, skutkiem czego zmieniło się numerowanie następujących paragrafów. Nadto przy odmiennej stylizacji rozdziału o kosztach odpadł jeden paragraf tak, że ogólna ich liczba wynosi 121 zamiast 125.

Zamykając niniejsze sprawozdanie uważa Komisya za swój obowiązek zaznaczyć, że niniejsza ustawa byłaby w swej budowie i stylizacji prostszą i jaśniejszą a w niejednym szczególe bardziej jeszcze do stosunków naszego kraju przystosowaną, gdyby ustawodawstwo krajowe miało zupełną swobodę w określaniu tego przedmiotu, swobodę, jaka na mocy postanowień §. 18. statutu krajowego i art. 11 lit. k ustawy zasadniczej o reprezentacji państwa mu się należy, a nie było krępowane ramami ustawy państwowej, w tym wypadku, na szczęście mniej ciasnymi niż przy ustawie komasacyjnej. Jednakże wobec odmiennej praktyki ustawodawczej komisya nie mogła wziąć na siebie tej odpowiedzialności, żeby ze względu na wątpliwości kompetencyjne, choćby tak uzasadnione jak w niniejszym wypadku, odradzać Wys. Sejmowi uchwalenie ustawy bardzo pilnie w naszym kraju potrzebnej, a to tem bardziej, że i Wydział krajowy niewątpliwie z tego samego względu przewyciężył wątpliwości kompetencyjne, które mu się toż samo nasuwały.

Komisya przeto wnosi:

- I. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę;
- II. uznać za załatwioną tem samem petycję do l. 651 wniesioną przez pięć gmin powiatu Tarnobrzeskiego w sprawie niepodzielności pastwisk gminnych.

Lwów, d. 3. lutego 1898.

Przewodniczący:
Onyszkiewicz.

Sprawozdawca:
T. Pilat.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o dzieleniu gruntów wspólnych i regulacyi odnoszących się do nich wspólnych praw użytkowania i zarządu.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam na podstawie zawartych w ustawie państwowej z 7. czerwca 1883 r. Dz. u. p. Nr. 34. postanowień dotyczących się dzielenia gruntów wspólnych i regulacyi odnoszących się do nich wspólnych praw użytkowania i zarządu, co następuje:

Rozdział pierwszy.

O podziale i regulacyi w ogólności.

§. 1.

Grunta, co do których

a) istnieją wspólne prawa posiadania lub użytkowania pomiędzy byłymi zwierzchnościami i gminami albo dawnymi poddanymi jakoteż między dwiema lub więcej gminami, albo

b) które użytkowane są przez wszystkich lub przez niektórych członków gminy lub części gminy lub przez wspólności gospodarcze mocą uczestnictwa osobistego lub z posiadaniem gruntu połączanego — równie jak grunta używane kolejno przez współuprawnionych

mogą być podług niniejszej ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie podzielone albo też może nastąpić regulacya wspólnych praw użytkowania i zarządu odnoszących się do tych gruntów.

§. 2.

Gdziekolwiek w niniejszej ustawie, bez innego określenia jest mowa o wspólnych gruntach, należy rozumieć przez nie, grunta w §. 1. oznaczone.

Do wzmiankowanych gruntów zaliczają się — nie naruszając wszakże praw przez zasiedzenie nabytych (§§. 9 i 10), — także te grunta, które w myśl §. 1. podlegały pierwiej wspólnemu użytkowaniu, następnie jednak przeszły wskutek fizycznego podziału w posiadanie prywatne, jeżeli podział ten nastąpił nietylko bez zezwolenia właściwej władzy, ale także i w księgach hipotecznych nie został przeprowadzony. Do teje samej kategorii należą dalej i te grunta w §. 1. oznaczone, które na rzecz kaźdoczesnych posiadaczy pewnych realności zapisane są w księgach hipotecznych według idealnych części.

Grunta, które podług patentu cesarskiego z 5. lipca 1853 r. Dz. u. p. Nr. 130. odstąpione zostały do wspólnego użytkowania i wspólnego posiadania pewnej gminie, miejscowości lub ogółowi uprawnionych, jeżeli tylko posiadają warunki w §. 1. wskazane, nie mogą być wyłączone od zastosowania do nich niniejszej ustawy, tak samo jak i grunta stanowiące dobro gminne i podlegające wspólnemu użytkowaniu w myśl §. 68. ust. gm. z 12. sierpnia 1866 Nr. 19. Dz. u. kr., §. 69. ustawy z 3. lipca 1896 Nr. 51. Dz. u. kr., §. 74 ustawy z 13. marca 1889 Nr. 24. Dz. u. kr.

Natomiast nie można zaliczać między grunta w §. 1. oznaczone, gruntów, stanowiących zakładowy majątek gminy.

§. 3.

Pod wymaganem do zastosowania niniejszej ustawy, wspólnem, lub kolejnem użytkowaniem, rozumieć należy:

1. wspólne, lub kolejne używanie gruntu pod uprawę lub na pastwisko;

2. także użytkowanie trawy, trzciny, drzewa, torfu, darni, lub ściółki.

Obojętnem jest, czy użytkowanie gruntu było równomierne, czy też różne co do przestrzeni, czasu, sposobu i miary użytkowania.

§. 4.

Na żądanie uczestnika (§. 20.) można za zezwoleniem władzy wciągnąć do podziału także i grunt wyłącznie do niego należący, o ile by to przyczyniło się do zadowalniającego rozwiązania wspólności.

Z tego samego powodu przy dzieleniu lub regulacji nieznaczne różnice pomiędzy udziałami poszczególnych uczestników a przypadającymi za nie wynagrodzeniami mogą być wyrównane pieniędzmi.

Wynikłe stąd wynagrodzenia pieniężne mogą być wydane uczestnikom, którym zostały przyznane, już w toku postępowania (§. 3. ustawy państwowej), jeżeli przez to nie zostaną uszczuplone prawa osób trzecich.

Jako nieznaczną w myśl ustępu drugiego uważać należy tę różnicę, która nie przekracza dwudziestej części wartości udziału odnośnego uczestnika, a to z uwzględnieniem już ubytków, lub przyrostów gruntowych (§§. 84. i 85.) wynikłych z powodu urządzeń gospodarczych lub wykupna wzajemnych świadczeń.

§. 5.

Części wspólnych gruntów, które z powodu swego położenia podlegają szczególnym uszkodzeniom albo obciążone są takimi ciężarami gruntowymi, które podział znacznie utrudniają, mogą być wyłączone od podziału.

Do gruntów takich zaliczają się w szczególności te, które w porównaniu z innymi wspólnymi gruntami podlegają znacznie większemu niebezpieczeństwu uszkodzenia przez zasypywanie, osunięcie, oberwanie się brzegów lub powodzie albo których ciężary gruntowe są szczególnie wysokie lub co do swej wartości trudno oznaczyć się dające.

§. 6.

Jeżeli wspólność gospodarcza oprócz nieruchomości, oznaczonych w §. 1., posiada także i inne nieruchomości albo ruchomy majątek, natenczas należy je w myśl niniejszej ustawy wciągnąć do podziału lub regulacji.

§. 7.

Regulacja wspólnych praw użytkowania polega w miarę istniejących, w danym wypadku stosunków, albo

a) na określeniu samychże praw użytkowania, lub części tych praw pod względem rozciągłości, miejsca i sposobu wykonywania, jakoteż pod względem czasu, miary i trwania użytkowania, albo też

b) na ustanowieniu udziałów w stosunku do całości, według których poszczególni uprawnieni dzielić się mają całym pożytkiem uzyskanym w ciągu pewnego okresu gospodarczego lub kwotą ze sprzedaży tychże pożytków uzyskaną.

Regulacja tycząca się prawa zarządu wspólnych gruntów, może być według niniejszej ustawy wtedy tylko przeprowadzoną, jeżeli zarząd tychże gruntów nie został już określony przez ustawę gminną lub inne przepisy dotyczące dobra gminnego, albo też, jeżeli pomimo uregulowania w myśl tych przepisów okazuje się potrzeba wydania jeszcze szczególnych zarządzeń, mających na celu odpowiedni zarząd gruntów, stanowiących dobro gminy.

§. 8.

Z podziałem i regulacją połączonem być musi zaprowadzenie wszystkich tych wspólnych urządzeń, które są niezbędnie potrzebne celem utworzenia przystępu do gruntów przyznanych tytułem wynagrodzenia, wszakże ile możliwości unikając ustanowienia służebności, oraz celem umożliwienia odpowiedniego użytkowania tych gruntów albo celem zapewnienia wykonywania praw uregulowanych. Przytem jednak nie należy przekraczać rzeczywistej potrzeby a zwłaszcza przy istniejących już drogach, rowach, strumykach i mostach mają być przeprowadzone tylko konieczne zmiany. Zarządzeniom w tej mierze mogą osoby nie będące uczestnikami sprzeciwić się tylko wtedy, gdyby skutkiem tych zarządzeń, wyniknąć mogła dla nich znaczna szkoda.

Rozdział drugi.

O władzach dla spraw podziału i regulacji.

§. 9.

Właściwemi władzami są w sprawach podziału wspólnych gruntów, jakoteż regulacji wspólnych praw użytkowania i zarządu:

przysięgli komisarze miejscowi,

komisya krajowa przy politycznej władzy krajowej,

komisya ministeryalna przy ministerstwie rolnictwa.

Gdzie w ustawie niniejszej bez bliższego określenia jest mowa o władzach, odnosi się to do władz powyższych.

§. 10.

Do władz tych należy także przeprowadzenie rozprawy i rozstrzyganie sporów, które powstaną między uczestnikami (§. 20. niniejszej ustawy) wzmiankowanych w §. 1. gruntów, co do posiadania lub własności pojedynczych części tych gruntów, tudzież przeprowadzenie rozprawy i rozstrzyganie co do wzajemnych świadczeń za użytkowanie takich gruntów, lub ich pojedynczych części. Władze te mają zawsze już przy rozpoczęciu swej czynności sprawdzić, czy zachodzą powyższe warunki ich właściwości.

Spory, dotyczące się własności lub posiadania realności, z których posiadaniem połączony jest w myśl niniejszej ustawy udział w gruntach wspólnych albo prawo użytkowania lub zarządu albo też wreszcie roszczenie w myśl §. 23., należą nawet po ogłoszeniu właściwości powyższych władz do zwyczajnego sędziego.

Od terminu oznaczonego w §. 60. tej ustawy, od którego zaczyna się właściwość tych władz, wykluczoną jest właściwość wszystkich innych władz, do których zakresu w innym razie takie sprawy należą. Jeżeli jednak w owym terminie sprawy te były już wytoczone przed sędzią zwyczajnym, natenczas uzasadniona przez to właściwość tego sędziego pozostaje w swej mocy. Sprawy takie, o ile ich załatwienie nie miałyby nastąpić podług procedury cywilnej w myśl art. XLVII., ustawy z 1. sierpnia 1895. Nr. 112. D. p. p., winny od tego czasu toczyć się w dalszym ciągu według przepisów o postępowaniu sumarycznym, chyba by miało przez to być naruszone prawo formalne, które jedna, lub druga strona sporna nabyła.

§. 11.

Sprawy urzędów gospodarczych połączonych z podziałem lub regulacją, a względnie sprawy założenia i przyszłego utrzymania tych urzędzeń należą również do władz w §. 9. wyszczególnionych.

Właściwość tych władz odnosi się także do spraw, które w celach podziału, lub regulacji wymagają rozstrzygnięcia ze stanowiska prawa wodnego lub leśnego. Władze te mają przytem stosować przepisy prawa wodnego, względnie leśnego, o ile niniejsza ustawa w tym względzie inaczej nie postanawia.

Jeżeli jednak przy podziale lub regulacji wyłonią się sprawy dotyczące kolei żelaznych lub dróg publicznych, albo też sprawy podpadające pod ustawę budowniczą, natenczas tego rodzaju sprawy nie należą do zakresu wzmiankowanych władz. W sprawach tego rodzaju po wszystkie potrzebne decyzje lub zarządzenia udawać się trzeba do tych władz, do których ustawowego zakresu one należą.

§. 12.

W postępowaniu podziałowym lub regulacyjnym dochodzenie w sprawach spornych należy do komisarza miejscowego, zaś wydawanie orzeczeń do komisji krajowej z dozwoleniem odwołania się do komisji ministerjalnej.

Komisye te rozstrzygać będą stosownie do postanowień odnośnych ustaw i po dokładnem rozważeniu całej treści rozprawy osądzą, czy to, co strony podają, uważać należy za prawdziwe, lub nie.

W uzasadnieniu swoich orzeczeń winny wspomniane komisye przytoczyć okoliczności, które na ich wydanie wpłynęły.

§. 13.

Komisarzy miejscowych mianuje Namiestnik po porozumieniu się z Wydziałem krajowym i z obu Prezydentami wyższych sądów krajowych z pomiędzy osób ukwalifikowanych do urzędu sędziowskiego lub politycznej administracji, do prawno-administracyjnej służby przy zarządzie lasów państwowych i dóbr funduszowych, do adwokatury lub notaryatu a obznajomionych ze stosunkami rolniczymi, albo też z pomiędzy teoretycznie i praktycznie wykształconych rolników lub leśników, którzy udowodnią znajomość ustaw i przepisów odnoszących się do podziału i regulacji i w związku z nimi będących.

Komisarze miejscowi, którzy już jako urzędnicy państwowi nie złożyli przysięgi służbowej, mają być zaprzysiężeni dla poruczonej im czynności i mają odnośnie do tej czynności prawa i obowiązki zaprzysiężonych urzędników.

Komisya krajowa przeznaczona mianowanych komisarzy miejscowych do poszczególnych przeprowadzić się mających podziałów i regulacji. W trudniejszych wypadkach mogą być wyznaczeni osobni komisarze miejscowi dla prawnych i dla ekonomicznych spraw podziału i regulacji; jednemu z nich poruczy się kierownictwo.

§. 14.

Komisya krajowa przy politycznej władzy krajowej składa się z Namiestnika albo jego zastępcy jako przewodniczącego, referenta, trzech członków ze stanu sędziowskiego i z delegata Wydziału krajowego.

W wypadkach w §. 17. przewidzianych komisya krajowa zwiększoną zostanie o jednego członka ze stanu sędziowskiego.

Przewodniczący głosuje także, a przy równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, do którego on się przyłącza.

§. 15.

Zastępcę przewodniczącego wyznacza Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym i z Prezydentem wyższego Sądu krajowego lwowskiego z pośród członków Wydziału krajowego, referenta zaś sam Namiestnik. Członków ze stanu sędziowskiego wyznacza Prezydent Wyższego Sądu krajowego we Lwowie, a delegata Wydziału krajowego Wydział krajowy i to niekoniecznie z pośród swego grona. W ten sam sposób będą wyznaczeni: drugi zastępca przewodniczącego, zastępca referenta, zastępca delegata Wydziału krajowego, wreszcie w odpowiedniej liczbie zastępcy członków ze stanu sędziowskiego.

Zastępcy przewodniczącego mają przy objęciu swoich funkcji złożyć w ręce Namiestnika przyrzeczenie w miejsce przysięgi, iż przestrzegają będą ustaw i sumiennie pełnić swoje obowiązki.

§. 16.

Skład komisji ministeryalnej oznacza przy zachowaniu przepisów §. 17. Minister rolnictwa w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych i Ministrem sprawiedliwości.

§. 17.

Tak komisya krajowa, jakoteż i komisya ministeryalna wydają swoje orzeczenia na posiedzeniach gremialnych większością głosów. Połowa członków tej komisji uprawnionych do głosowania musi należeć do stanu sędziowskiego. Jeżeli jednak komisya w taki sposób złożona rozstrzygać ma spory, które, jeżeliby nie chodziło o podział albo regulację, należałyby do ustawowego zakresu zwyczajnych sądów, musi być komisya zwiększoną o jednego członka ze stanu sędziowskiego. W kwestyach gospodarczych należy wezwać i przesłuchać gospodarzy wiejskich lub techników kultury krajowej jako doradców.

§. 18.

W razie przekroczenia tymczasowych lub innych zarządzeń, wydanych w sprawach niniejszej ustawy mogą władze nakładać kary pieniężne

do wysokości 100 zł., niemniej ustanawiać i nakładać kary porządkowe do 25 zł. wysokości.

Grzywny wpływają do funduszu krajowego.

§. 19.

Blizsze szczegóły odnoszące się do toku czynności wzmiankowanych władz ustanowione będą w drodze rozporządzeń.

Rozdział trzeci.

O interesowanych w podziale lub regulacji.

§. 20.

Za uczestników podziału lub regulacji należy uważać:

1. tych, którzy są w posiadaniu fizycznym lub tabularnym gruntów wspólnych;

2. tych, którzy są w posiadaniu prawa do uczestnictwa w użytkowaniu polegającego na przynależności do związku dawnych poddanych, członków jednej lub więcej gmin, względnie grupy, uprawnionej do użytkowania gruntów kolejno użytkowanych bez względu na to, czy przynależność spowodowaną jest ich osobistymi przymiotami, czy też opiera się na posiadaniu jakiej innej posiadłości gruntowej;

3. tych, którzy rzeczywiście pobierają nadwyżkę przychodu, pozostałą po zaspokojeniu roszczeń uprawnionych do użytkowania;

4. gminy bez względu na to, czy podpadają pod którykolwiek z wyszczególnionych w punktach 1—3 warunków, jeżeli od gruntów, które nie są wcale zapisane w księgach hipotecznych, przypisany mają podatek.

Osoby, które w myśl poprzednich postanowień, nie są uczestnikami, lecz na jakiej bądź podstawie prawnej roszczą sobie pretensje do wspólnego lub kolejnego użytkowania, mogą poszukiwać swojej pretensji tylko w sposób przepisany w §. 70.

Pod bezpośrednio interesowanymi w podziale i regulacji rozumieją się uczestnicy, jako też osoby w myśl §. 23. interesowane a to w przeciwstawieniu do tych, którzy po myśli §§. 25—27 są tylko pośrednio interesowanymi.

§. 21.

W razie podziału ma każdy uczestnik w miarę wyników dochodzenia prawo do żądania wynagrodzenia ekwiwalentu w ziemi z gruntów podzielonych, ustanowionego stosownie do wartości jego udziału w gruntach wspólnych lub gruntach innych włączonych do podziału w myśl §. 4. Wynagrodzenie to ma być ustanowione albo za wspólną zgodą, albo też na podstawie opinii znawców z zastrzeżeniem możliwego uzupełniającego wynagrodzenia w gotówce z tytułu nieznacznych różnic lub zmniejszenia się obszaru gruntu, wskutek zaprowadzenia urzędzeń gospodarczych, lub wykupna wzajemnych świadczeń.

W tym samym stosunku, jeżeli szczególne okoliczności innego podziału nie uzasadniają, ma uczestnik prawo do wynagrodzenia z ogólnej wartości innego majątku ruchomego lub nieruchomego w myśl §. 6. do podziału włączonego.

§. 22.

W razie regulacji ma każdy uczestnik w miarę wyników dochodzenia prawo żądać takiego stosunkowego udziału w ogólnym pożytku,

jaki pod względem rodzaju i rozmiarów odpowiada stosunkowi dotychczasowego jego prawa do praw drugich współuczestników. Jeżeli zaś regulacja zasadza się na określeniu poszczególnych praw użytkowania, uczestnik może się domagać, aby mu dotychczasowe jego prawo w niczem uszczuplone nie zostało. W obydwóch wypadkach zastrzega się możliwość wyrównania w gotówce nieznaczących różnic tudzież możliwość wprowadzenia takich ograniczeń, jakie albo wynikają koniecznie z odpowiedniej regulacji wykonywania poszczególnych praw albo też wypływają ze stosunkowego uszczuplenia wszystkich lub niektórych pożytków ze względu na trwałe zachowanie wydajności gruntu.

Jeżeliby w tym ostatnim celu pewne pożytki musiały być tak zmniejszone, albo uchylone, iż przez to mieliby poszczególni uczestnicy ponieść dotkliwe straty, ma im być przyznanem odszkodowanie, obciążające ogół uczestników a to albo przez przyznanie lub rozszerzenie innych pożytków, albo przez wynagrodzenie w gotówce, stosownie do stanu rzeczy i życzeń interesowanych uczestników.

§. 23.

Osoby, którym służy prawo żądania wzajemnych świadczeń, mianowicie peryodycznych danin, które im za używanie wspólnych gruntów albo części tychże mają uiszczać wszyscy lub niektórzy uczestnicy (§. 1. ust. 2. ust. państw.) mogą żądać w razie podziału, wynagrodzenia w gotówce lub ekwiwalentu w ziemi, według tego, który sposób wykupna władze za stosowniejszy uznają, zaś w razie regulacji, aby odnośne stosunki zostały urządzone w sposób obydwu stronom odpowiadający.

Ci interesowani, chociażby sami nie byli uczestnikami, mogą o tyle brać udział w rozprawach nad podziałem lub regulacją, o ile to do uzasadnienia ich roszczeń i powyżej wspomnianych praw jest potrzebnem.

§. 24.

Zresztą przy oznaczeniu odpowiedniej wartości udziałów w myśl ustępu 1. §. 21., przy oznaczeniu i przyznaniu odpowiednich wynagrodzeń, przy regulacji praw użytkowania w myśl §. 22, niemniej przy uwzględnieniu wzajemnych świadczeń podług §. 23, mają być stosowane przepisy o postępowaniu w sprawach podziału i regulacji (III. rozdział) tudzież wskazówki w dotyczących rozporządzeniach zawarte.

§. 25.

Trzecie osoby, które mają hipotecznie zapisane prawo, bądź to na gruncie ulegającym podziałowi lub regulacji, bądź też na cudzem prawie użytkowania, ciężącym na tym gruncie, albo też na gruncie, z którego posiadaniem połączone jest prawo użytkowania, mogą wprawdzie celem strzeżenia tego prawa brać udział w postępowaniu tyczącem się podziału, lub regulacji, ale nie mogą przez sprzeciwienie się przeszkodzić podziałowi lub regulacji.

Osoby te nie mają też być przesłuchiwane, przy dokonywaniu wpisów hipotecznych na zasadzie takiego podziału lub regulacji (§. 4. ust. państw.).

Komisarz miejscowy winien pośrednio interesowanych zawiadamiać do rozprawy jeżeli to zdaje się być potrzebnem do wyjaśnienia stosunków lub utorowania ugody, atoli przybyć oni mogą do rozprawy także bez urzędowego wezwania.

Władze winny baczyć na to ciągle a w szczególności przy potwierdzeniu planu podziału lub regulacji, aby przez podział lub regulację nie zostały uszczuplone prawa pośrednio interesowanych.

§. 26.

Prawa trzecich osób, które są hipotecznie zapisane, na gruncie ulegającym podziałowi, przeniesione będą na działły z tego gruntu utworzone. Wyłączają się od tego i odpadają bez prawa do odszkodowania tylko służebności gruntowe (§. 474 u. c.), które wskutek podziału lub połączonego z nim nawodnienia, osuszenia lub założenia drogi staną się zbytecznymi dla gruntu panującego.

Prawa trzecich osób, które są hipotecznie zapisane tylko na cudzem prawie użytkowania gruntu podzielonego, przeniesione będą na te grunta zamienione, które wchodzą w miejsce uchylonego prawa użytkowania.

Odszkodowania te zastępują miejsce uchylonego prawa użytkowania także co do praw hipotecznie zapisanych na tym gruncie, z którego posiadaniem takie prawo użytkowania było połączone (§. 5. ust. państw.).

§. 27.

Liczebnie oznaczone wierzytelności, które są hipotecznie zabezpieczone na gruncie podzielonym, pozostaną zabezpieczone wyłącznie na tym udziale, który przy podziale dostanie się gminie, części gminy lub wspólności gospodarczej, o ile wierzytelności takie znajdują zupełnie pokrycie w pierwszych dwóch trzecich częściach wartości tego udziału gruntu oznaczonej podług czystego dochodu katastralnego, wziętego dwadzieścia razy.

Jeżeli tak nie jest, natenczas niepokrytą pozostałość takiej wierzytelności, a jeżeli żaden udział gruntu podzielonego nie został przekazany gminie, części gminy lub wspólności gospodarczej, całą wierzytelność spłacić muszą niezwłocznie wierzycielowi wszyscy uczestnicy w stosunku do swoich praw udziałowych, wziętych za podstawę podziału. Wierzyciel nie może w przypadku takim odmówić przyjęcia zapłaty, chociażby nawet wierzytelność jego nie była jeszcze płatną.

Jeżeli wierzytelność zabezpieczona hipotecznie na gruncie podzielonym, nie opiewa na kwotę oznaczoną liczebnie, władza usiłować winna nakłonić strony do zawarcia umowy mającej na celu oznaczenie takiej kwoty i podług tego, czy umowa taka przyjdzie do skutku lub nie, albo zastosować postanowienia niniejszego paragrafu, albo przekazać wierzytelność w formie hipoteki łącznej na wszelkie wynagrodzenia z gruntu podzielonego przyznane.

Do wierzytelności hipotecznie zabezpieczonych na rzecz zakładów, które stosownie do swoich statutów uprawnione są do udzielenia pożyczek, tylko pod warunkiem większego bezpieczeństwa, postanowienia powyższe stosować należy tylko o tyle, o ileby to nie uszczuplało większego bezpieczeństwa, statutami tychże zakładów przepisanego (§. 6. ust. państw.).

§. 28.

Zeznane w toku postępowania podziałowego lub regulacyjnego oświadczenia (deklaracje), jakoteż zawarte ugody nie wymagają ani przyzwolenia ze strony trzecich osób, ani też nie podlegają zatwierdzeniu władz administracyjnych lub opiekuńczych, wyjąwszy zastrzeżone ustawą niniejszą zatwierdzenie ze strony Wydziału powiatowego lub krajowego.

Atoli zamiast zatwierdzenia władzy opiekuńczej potrzebne jest zatwierdzenie komisji krajowej lub ministerjalnej (§. 7. ust. państw.).

Jeżeli gminy bez własnego statutu, części gminy albo zakłady takich gmin uczestniczą w postępowaniu podziałowym lub regulacyjnym jako bezpośrednio interesowane strony, to po wdrożeniu postępowania (§. 60) Wydział powiatowy winien ustanowić dla nich zastępcę (względ-

dnie zastępców). Zastępca upoważniony jest do zawierania w imieniu gminy, części gminy lub zakładu gminnego układów i ugód, w których one mają mieć udział.

§. 29.

Stan prawny, wytworzony w toku postępowania podziałowego lub regulacyjnego czy to skutkiem rozstrzygnięcia lub zarządzenia władzy, czy też skutkiem deklaracji interesowanych, zeznanej przed władzą w celu przeprowadzenia podziału lub regulacji, obowiązuje przy zaszłej zmianie posiadania także i następców prawnych nawet wtedy, jeśli posiadanie to na podstawie licytacji sądowej nabyli.

§. 30.

Złożone przed władzą w toku postępowania podziałowego i regulacyjnego, oświadczenia pisemne lub protokolarne, mogą być tylko wówczas odwołane, jeżeli według uznania komisji krajowej odwołanie to nie spowoduje przeszkody w pracach podziałowych i regulacyjnych ze względu na stan, w jakim się w danej chwili znajdują.

§. 31.

Wskutek postępowania podziałowego i regulacyjnego, o tyle tylko zmienia się, lub wstrzymuje dotychczasowe wykonywanie praw, o ile władza w celu stosownego przejścia do nowego ukształtowania posiadania gruntowego wydała w tym kierunku tymczasowe zarządzenia.

Po za tem trwa dotychczasowe wykonywanie prawa bez zmiany i postępowanie podziałowe i regulacyjne nie wstrzymuje egzekucji na mocy tytułów egzekucyjnych wymienionych w §. 1. ustawy z 27. maja 1896 u. 79. dpp. ani też egzekucji dla zabezpieczenia.

Rozdział czwarty.

Postępowanie w sprawach podziału i regulacji.

A. Postanowienia ogólne.

§. 32.

Wezwania do potrzebnych w toku postępowania urzędowych rozpraw z poszczególnymi uczestnikami lub grupami tychże mają zawierać:

1. przynajmniej ogólne oznaczenie przedmiotu rozprawy;
2. oznaczenie miejsca i czasu rozprawy;
3. oznaczenie miejsca i czasu, w którym odnoszące się do rozprawy akta, plany, wnioski i t. d. wyłożone są do przejrzania;
4. ewentualne zagrożenie kar pieniężnych na tych, którzy ani przy rozprawie osobiście lub przez pełnomocnika się nie jawią, ani pisemnego oświadczenia przed rozprawą lub też w toku tejże nie wniosą.

§. 33.

We wszystkich wypadkach, w których pisemne wezwanie lub inne zawiadomienie jest koniecznym, albo też według uznania komisarza miejscowego okazuje się potrzebnem, ma je tenże wydać i postarać się o doręczenie go jak najmniejszym kosztem albo bezpośrednio przez posłańców, albo przez pocztę lub też za pośrednictwem innych władz.

Do każdego doręczenia lub wezwania, wyjąwszy okólnika, przez adresata podpisać się mającego, będzie dołączony dowód lub arkusz doręczenia wypełniony, z wyjątkiem daty i podpisu.

Ci interesowani, którzy nie mieszkają w okręgu tego sądu powiatowego, w obrębie którego podział lub regulacja się odbywa, muszą na wezwanie komisarza miejscowego ustanowić do odbioru doręczeń pełnomocnika w granicach tegoż okręgu, w przeciwnym bowiem razie komisarz miejscowy sam go ustanowi.

§. 34.

Do rozpraw mają wezwani jawić się osobiście albo przez pełnomocników, dostarczyć żądanych wyjaśnień i przedłożyć potrzebne dokumenta.

Rozprawy przeprowadza się z reguły ustnie z dopuszczeniem prawnych i fachowych doradców.

§. 35.

Jeżeli strona jawi się po rozpoczęciu rozprawy — ma być dopuszczoną do dalszej rozprawy.

W wypadkach, w których dalszy ciąg rozprawy nie odbywa się bezpośrednio po dniu do rozprawy wyznaczonym lecz nowy termin się wyznacza do dalszego prowadzenia rozprawy, strona nie będąca obecną przy poprzedniej rozprawie musi być zawiadomiona o tym dalszym terminie i otrzymać wezwanie do tej nowej rozprawy.

Jeżeli strona jawi się w skutek tego wezwania, ma być przesłuchaną także i co do spraw, podczas jej nieobecności przeprowadzonych, musi jednak ponosić ewentualne koszty swoją nieobecnością spowodowane.

§. 36.

Zastępstwo przy rozprawach sprawują:

1. za małoletnich, kurandów i krydataryuszów: ojcowie, opiekunowie, kuratorowie i zarządcy mas konkursowych;

2. za zgromadzenia duchowne (kongregacye i zakony) przełożony konwentu i jego zastępca;

3. za majątek kościelny: przełożony kościoła, za beneficja kościelne — użytkowcy;

4. za fundacye kościelne: tychże zwyczajny zarządca;

5. za gminy, części gmin i gminne zakłady, zastępca ustanowiony dla nich przez Wydział powiatowy (§. 28. ustęp 3.);

6. za kraj i gminy w wypadkach nieobjętych punktem 5. tego paragrafu, za niewymienione pod 1--5 osoby prawne, korporacye, spółki i stowarzyszenia: te osoby, które według istniejących ustawowych albo statutowych przepisów powołane są do zastępowania ich na zewnątrz;

7. dobra państwowe i funduszowe, oraz fundacye pozostające pod zarządem państwa, zastępuje przełożony tej władzy, której w kraju przysłuży zwierzchni nadzór nad niemi.

Osoby do zastępowania przy rozprawach uprawnione mogą dać się zastąpić przez pełnomocników, jeżeli jednak same przy podziale i regulacji dotyczącej ich prywatnego majątku są interesowane, mają ich zastąpić ich zastępcy, albo tychże pełnomocnicy.

§. 37.

Jeżeli ten, którego praw podział lub regulacja dotyczą, nie może być wysledzonym, albo jeżeli miejsce jego pobytu nie jest wiadomem a nie pozostawił pełnomocnika, natenczas komisarz miejscowy postara się u sądu w myśl §. 276. u. c. o ustanowienie dlań kuratora.

§. 38.

Jeżeli realność, z której posiadaniem połączonym jest udział we wspólnych gruntach, prawo użytkowania lub zarządu w myśl tej ustawy, albo wreszcie rozszczenie według §. 23, jest współwłasnością kilku osób, natenczas współwłaściciele mają razem tylko jeden głos, a za głos wszystkich uważa się to, za czem oświadczy się większość, obliczona podług wielkości udziałów poszczególnych współwłaścicieli.

Jeżeli stosunek udziałów współwłaścicieli jest niepewny lub sporny, natenczas, o ileby wszyscy współwłaściciele jednemu lub kilku z pomiędzy siebie nie przyznali więcej, niż równego udziału lub o ileby jeden lub kilku z nich nie chcieli przystać na mniej, niż równy udział, przyjąć należy, iż wszyscy uczestnicy są równouprawnieni. W razie równości głosów współwłaścicieli, to zdanie przyjęte będzie za głos wszystkich, które dla podziału lub regulacyi jest korzystniejsze.

Jeżeli własność takiej realności (ustęp 1.) jest podzieloną między właściciela zwierzchniego, a właściciela użytkowego (§. 357. u. c.) głos w sprawie zastępstwa realności służy tylko właścicielowi użytkowemu. Jeżeli własność takiej realności jest sporną, prawo głosowania ma posiadacz. Gdy zaś posiadanie jest spornem, natenczas strony spór wiodące wyznaczają wspólnie głosującego, a gdyby tego nie uczyniły, ustanowi go komisya krajowa, bądźto na prośbę jednego uczestnika, bądź wskutek relacyi komisarza miejscowego.

§. 39.

Interesowani, mający wspólny interes, mogą do rozpraw dotyczących tychże wspólnych interesów wyznaczyć wspólnych pełnomocników. Komisarz miejscowy ma jednak prawo w wypadkach, w których to dla zawarowania praw, lub dla dobra rozprawy uzna za stosowne, wezwać mocodawców samych do osobistego jawienia się.

Do odbioru doręczeń muszą jednak w wspólnym interesie współdziałające strony na wezwanie komisarza miejscowego wymienić wspólnego pełnomocnika, w przeciwnym razie tenże ustanowionym zotanie przez komisarza miejscowego.

§. 40.

Pełnomocnicy muszą wykazać się pisemnem pełnomocnictwem swego mocodawcy. Tylko mąż uważanym będzie nawet i bez pełnomocnictwa za pełnomocnika swej żony, wyjąwszy, jeśli nie żyje z żoną, albo sam nie jest własnowolny, lub gdyby to domniemane umocowanie wyraźnie zostało odwołanem przed komisarzem miejscowym.

Pełnomocnictwa mogą być także udzielone protokolarnie przed komisarzem miejscowym lub przed sądem. Pełnomocnictwa muszą opiewać na przeprowadzenie w ogólności podziału i regulacyi w myśl tej ustawy, albo też w szczególności pewnego podziału lub pewnej regulacyi, muszą zawierać upoważnienie do składania prawomocnych oświadczeń, zawierania ugód, wyboru sędziów polubownych i zrzekania się bez wynagrodzenia swoich praw — a nie mogą zawierać żadnych ograniczeń, lub zastrzeżeń co do zatwierdzenia ze strony mocodawcy, w przeciwnym bowiem razie nie zostanie pełnomocnik za takiego uznany ani do rozprawy dopuszczonym.

§. 41.

Do przedsięwzięć się mających wizyi lokalnych komisarz miejscowy ma obowiązek zawiadamiać znawców a w razie potrzeby także i strony.

Rzeczoznawcom należy dla ich informacji zezwolić na przeglądnięcie dotychczasowych aktów rozprawy i dokumentów dowodowych; mogą oni także przed komisarzem miejscowym postawić wniosek na uzupełnienie

nie sprawy przez dostarczenie brakujących jeszcze dowodów, lub przez przesłuchanie świadków, lub stron samych.

Strony obecne przy przesłuchaniu znawców uprawnione są wnosić postawienie pytań celem gruntownego ocenienia sprawy i obowiązane są dostarczyć znawcom żądanych wyjaśnień i wskazówek.

§. 42.

Z przeprowadzonych rozpraw, dochodzeń i zawartych ugód, mają być spisane i stronom odczytane protokoły, które wolno stronom przejrzeć. Protokoły muszą być podpisane przez prowadzącego rozprawę lub dochodzenie i przez strony, a w razie, gdyby do pisania był użyty osobny protokolant, także i przez tegoż. Jeśli strona nie umie się podpisać, natenczas imię i nazwisko jej położy na protokole protokolant, a w braku tegoż prowadzący rozprawę.

Odmówienie podpisu, jak i powód odmowy uwidocznią się w protokole. Odmowa ta nie czyni rozprawy nieważną, jeżeli przy spisывaniu protokołu stosowano się do istniejących przepisów.

Ugody dotyczące szczególnego interesu osoby odmawiającej podpisu, mają być uznane jako niezawarte.

Z wyjątkiem wypadku powyższego co do ugód, wydalenie się strony przed zakończeniem protokołu nie czyni protokołu nieważnym.

§. 43.

W sprawach, które w myśl 2. ustępu §. 10. należą do zwyczajnego sędziego, ale przed niego jeszcze nie zostały wytoczone, ma komisarz miejscowy obowiązek starać się o doprowadzenie ugody do skutku.

§. 44.

Komisarz miejscowy rozstrzyga w pierwszej instancji we wszystkich sprawach, które nie są zastrzeżone wyraźnie orzecznictwu władz wyższych, bądź jako sprawy sporne w myśl §. 12., bądź wskutek innych postanowień ustawy.

Jeżeli po przeprowadzonej rozprawie przedmiot dokładnie został wyjaśniony, mogą być rozstrzygnięcia komisarzy miejscowych stronom interesowanym, obecnym zaraz przy rozprawie ustnie ogłoszone, co w protokole stwierdzić należy. Na żądanie należy w ciągu dni trzech po ogłoszeniu rozstrzygnięcia doręczyć pisemne orzeczenie wraz z powodami. Stronom nieobecnym przy rozprawie ma komisarz miejscowy w każdym razie wydać orzeczenie na piśmie.

§. 45.

Przeciw orzeczeniom komisarza miejscowego można wnieść odwołanie do komisji krajowej, która rozstrzyga ostatecznie.

Przeciw orzeczeniom wydanym przez komisję krajową w pierwszej instancji, służy prawo odwołania się do komisji ministeryalnej.

Odwołania muszą być wniesione w terminie oznaczonym wyraźnie w orzeczeniu pierwszej instancji na ręce komisarza miejscowego pisemnie, albo do protokołu.

Termin ten wynosi 14 dni, wyjąwszy wypadki, w których ustawa inaczej postanawia.

Odwołania przeciw orzeczeniom, które komisja krajowa w sporach między stronami wydała jako władza I. instancji, mają być wniesione w dwóch egzemplarzach, z których jeden doręcza się stronie przeciwnej dla ewentualnego wniesienia obrony w terminie 14-dniowym.

§. 46.

Odwołania przeciw takim zarządzeniom lub orzeczeniom komisarza miejscowego lub komisji krajowej, których natychmiastowe wykonanie koniecznym jest dla prawidłowego toku podziału lub regulacji i których wykonanie według zachodzących w poszczególnym wypadku okoliczności, bez narażenia strony interesowanej na szkodę może mieć miejsce — nie mają mocy wstrzymującej. Jednakże stan rzeczy, stworzony zaczepionem zarządzeniem lub orzeczeniem, może być dodatkowo sprostowany w odpowiedni sposób, jeżeli się to koniecznym okaże wskutek wyższego rozstrzygnięcia.

§. 47.

Władze uprawnione są każdego czasu, jeżeli prawdziwość lub dokładność opinii rzeczoznawców wydaje się im wątpliwą, spowodować wydanie opinii przez innych rzeczoznawców lub też zarządzić jakiegokolwiek inne dochodzenie, mające na celu uzupełnienie, lub sprostowanie dochodzenia.

§. 48.

Wniosek o przywrócenie do poprzedniego stanu ma być z reguły połączonym z odwołaniem.

Jest on dopuszczalnym tylko w tych wypadkach, w których dopuszczalnym jest także wniosek w postępowaniu sądowym w cywilnych sprawach spornych.

Co do dopuszczalności, orzeka w pierwszej instancji komisya krajowa.

§. 49.

Jeżeli komisya krajowa, lub ministryalna w skutek odwołania, lub z mocy nadzoru urzędowego spostrzeże, że przy instruowaniu sprawy zaszyły istotne braki, że pominięte zostały widocznie ważne okoliczności, lub że ustawa została naruszoną w taki sposób, iż to może mieć wpływ na wynik całego podziału lub regulacji, albo, iż przez to poszczególni interesowani zostali w swych prawach pokrzywdzeni — natenczas zarządzić ma nową rozprawę lub dochodzenie i może poruczyć przeprowadzenie ich nawet innemu komisarzowi miejscowemu.

B. Przygotowanie planu podziału lub regulacji.

§. 50.

Ogólny (generalny) podział wspólnych gruntów, tj. podział tychże:

1. pomiędzy byłymi zwierzchnościami z jednej a gminami lub byłymi poddanymi z drugiej strony, —
 2. pomiędzy obszarami dworskimi a gminami lub częściami gminy, albo pomiędzy gminami a częściami gmin, —
 3. pomiędzy obszarem dworskim, gminą lub częścią gminy z jednej, a wspólnością gospodarczą z drugiej strony;
 4. między dwoma lub kilkoma wspólnościami gospodarczemi;
- ma nastąpić w skutek żądania (prowokacji) którejkolwiek z powyżej wymienionych stron, między którymi ma się odbyć podział.

Jeżeli prowokacja wychodzi ze strony dawnych poddanych, części gminy lub jakiej wspólności gospodarczej musi z reguły pochodzić przynajmniej od połowy wszystkich dawnych poddanych, uprawnionych do wspólnego

użytkowania, względnie przynajmniej od połowy członków części gminy lub wspólności gospodarczej. Jeżeli jednak chodzi o dobro gminne musi prowokacya wychodzić przynajmniej od $\frac{2}{3}$ uprawnionych do wspólnego użytku.

Jeżeli wielkość udziałów poszczególnych bezpośrednio interesowanych jest uwidocznioną w księdze gruntowej, wystarczy, jeżeli prowokacya pochodzi od jednej trzeciej części tychże i jeżeli udziały tych prowokantów wynoszą więcej aniżeli połowę wszystkich udziałów.

Prowokacya ze strony gminy lub części gminy ma się opierać na uchwale Rady gminnej potwierdzonej przez Wydział powiatowy, względnie, w razie odwołania przez Wydział krajowy. Takie zatwierdzenie prowokacyi potrzebnem jest także wtedy, kiedy chodzi o prowokacyę odnoszącą się do dobra gminnego a wychodzącą od uprawnionych do wspólnego użytku.

Prowokacya może być także wniesioną z urzędu przez Wydział krajowy.

§. 51.

Szczegółowy (specyalny) podział wspólnych gruntów, to jest dalszy podział wspólnego udziału otrzymanego przy podziale ogólnym (generalnym), albo też w ogólności podział gruntu wspólnie używanego pomiędzy :

1. dawnych poddanych,
2. członków wspólności gospodarczej,
3. współuprawnionych do użytkowania gruntów kolejno użytkowanych,

ma nastąpić, pominąwszy wypadki objęte ostatnim ustępem tego §fu w skutek prowokacyi spowodowanej przynajmniej przez połowę do wspólnego użytkowania uprawnionych.

Jeżeli jednak wielkość udziałów poszczególnych bezpośrednio interesowanych jest uwidocznioną w księdze gruntowej, wystarczy, jeżeli prowokacya pochodzi od jednej trzeciej części tychże i jeżeli udziały tych prowokantów wynoszą więcej aniżeli połowę wszystkich udziałów.

§. 52.

Prowokacya do podziału ogólnego nie zawiera w sobie prowokacyi do podziału szczegółowego, ten ostatni musi być wyraźnie prowokowany.

Wynagrodzenie i wyłączenie jednego lub więcej współuprawnionych z zachowaniem wspólności między resztą współuprawnionych nie może być według tej ustawy prowokowane, a chcący osiągnąć taki rozdział wspólności, muszą tego dochodzić w drodze zwyczajnego prawa w miarę przepisów XVI. rozdz. II. cz. pow. ust. cyw., o ile te w danym wypadku znajdują zastosowanie.

§. 53.

Co do wspólnych lasów może prowokowany podział ogólny lub szczegółowy wtedy tylko nastąpić, jeżeli przez to kultura i odpowiednie zagospodarowanie poszczególnych części lasu nie zostanie na szkodę narazone.

§. 54.

Przewidziana w §. 66. ustawy gminnej z 13. sierpnia 1866 Nr. 19. Dz. u. kr. i §. 67. ust. z 3. lipca 1896 Nr. 51, wreszcie w §. 72. ust. z d. 13. marca 1889 Nr. 24. Dz. u. kr. osobna uchwała Sejmu krajowego co do podziału dobra gminnego pozostaje i nadal w swej mocy. Należy jej zasięgnąć bezpośrednio po wniesieniu prowokacyi.

§. 55.

Regulacya praw użytkowania i zarządu wspólnych gruntów nastąpi z urzędu:

1. jeżeli co do gruntów lasowych ze względów leśno-gospodarczych, lub leśno-policyjnych, lub co do innych gruntów, ze względu na zagrożone interesa publiczne w skutek nieuregulowanego użytkowania lub zarządu przez polityczną władzę krajową za konieczną uznaną zostanie — albo:

2. przy podziałach ogólnych, o ile dalszy podział szczegółowy nie ma miejsca.

§. 56.

Oprócz wypadków w §. 55. wyszczególnionych ma regulacya nastąpić tylko w skutek prowokacyi.

Przy wniesieniu tej prowokacyi mają być zastosowane w sposób odpowiedni postanowienia §. 50. i §. 51. z tym jedynie wyjątkiem, że wymagane w drugim i czwartym ustępie §. 50. szczegółowe warunki dla podziału dobra gminnego nie odnoszą się do regulacyi.

§. 57.

W skutek wniesionej prowokacyi podziału lub regulacyi — albo zarządzenia tej ostatniej z urzędu przez polityczną władzę krajową (§. 55. l. 1.) ma komisya krajowa ustanowić komisarza miejscowego, który powinien przedewszystkiem przygotować i ułożyć plan podziału lub regulacyi.

Plan podziału musi zawierać oszacowanie gruntów i praw, które mają być przy wynagrodzeniu albo odszkodowaniu uwzględnione, oznaczenie wysokości odpowiedniego wynagrodzenia i wyszczególnienie wspólnych urzędzeń (§. 8.) za niezbędne uznanych.

Plan regulacyjny zawierać musi oznaczenie trwałej wydatności wspólnego gruntu odnośnie do poszczególnych sposobów użytkowania, oznaczenie uregulować się mających praw i przyszłego ich wykonywania w myśl §. 7., oznaczenie ewentualnych wynagrodzeń w gotówce, odszkodowań wymienionych w ostatnim ustępie §. 22. i wspólnych urzędzeń (§. 8.) za konieczne uznanych w końcu ewentualne zarządzenia co do przyszłego zarządu wspólnych gruntów (statut zarządu).

Postanowienia publiczno prawnej natury nie mogą być objęte planem podziału, względnie regulacyi z wyjątkiem, jeśli dotyczą takich stosunków kultury krajowej, które przy sposobności podziału lub regulacyi mają być uporządkowane. Nie mogą przeto być wydane i do planu wciągnięte postanowienia, które się tyczą zaopatrzenia ubogich, kwaterunku i innych podobnych publicznych ciężarów.

§. 58.

Bliższe postanowienia co do formy i instruowania prowokacyi, oraz co do sposobu jej wniesienia, co do warunków, pod którymi już z góry dozwolonem być może wykluczenie od prowokacyi pewnych poszczególnych parcel wspólnej własności gruntowej, jakoteż co do urzędowych dochodzeń w celu badania samej prowokacyi, wydane zostaną w drodze rozporządzenia.

§. 59.

Jeżeli się okaże, że prowokacya wniesioną została przez mniejszą liczbę uprawnionych, aniżeli jest to wymagane, w myśl §. 50., względnie 51. i 56., natenczas obowiązuje ona tych, którzy ją wniesli — przez rok, licząc od dnia wniesienia, a to na ten wypadek, gdyby w ciągu tego czasu przez przystąpienie innych potrzebna liczba osiągniętą została.

§. 60.

Dzień, w którym komisarz miejscowy rozpocząć ma czynność urzędową, podać należy do wiadomości Wydziału krajowego i Wydziału powiatowego i ogłosić w urzędowej gazecie krajowej, oraz w gminach tego obszaru, na który jego czynność urzędowa ma się rozciągać, z tą uwagą, że począwszy od tego dnia nabywają mocy postanowienia ustawy niniejszej co do właściwości władz, dalej co do pośrednio i bezpośrednio interesowanych, jako też co do złożyć się przez nich mających deklaracji lub zawrzeć się mających ugód, nakoniec co do zobowiązania następców prawnych do uznania stanu prawnego, wytworzonego celem wykonania podziału i regulacji.

§. 61.

Komisarz miejscowy kieruje dochodzeniami i rozprawą. Jest on odpowiedzialnym za prawidłowe przeprowadzenie postępowania.

Przy podziale i o ile tego potrzeba wymaga, także i przy regulacji współdziałają przy komisarzu miejscowym w miarę postanowień tejże ustawy i odnośnych rozporządzeń:

1. Delegat Wydziału krajowego.
2. Personal techniczny potrzebny do prac geometrycznych (§. 63.).
3. Potrzebne ponadto pomocnicze siły techniczne, oraz rzeczoznawcy.

§. 62.

Wydział krajowy ma prawo wysłać do takich podziałów lub regulacji, w których bezpośrednio jest interesowaną gmina albo część gminy lub zakład gminny, swojego delegata. Komisarz miejscowy jest obowiązany wzywać tego delegata do uczestniczenia we wszystkich rozprawach, które mają wpływ na oznaczenie i uwzględnienie praw i interesów gminy, części gminy lub zakładu gminnego.

Delegatowi temu służy także prawo stawiania przed komisarzem miejscowym wniosków na przeprowadzenie takich dochodzeń, rozpraw, lub wydanie zarządzeń, które ze względu na zawarowanie interesów gminy, lub części gminy, lub zakładu gminnego uzna za konieczne lub pożądane. Delegat ów nie może jednak wskutek nieprzychylenia się komisarza miejscowego do jego żądań wnosić odwołania, lecz ma w tym względzie zwrócić się do Wydziału krajowego, któremu wolno przedstawić odnośną sprawę komisji krajowej w celu wydania takich zarządzeń, jakie komisya ta z mocy służącego jej nadzoru z urzędu (§. 49) uzna za stosowne.

§. 63.

Personal techniczny potrzebny do prac geometrycznych ustanowi Wydział krajowy na koszt kraju i odda go do dyspozycji przewodniczącego komisji krajowej.

Bliższe szczegóły co do urządzenia służby technicznej i co do sposobu opędzania odnośnych kosztów określi rozporządzenie, które Namieśnik wyda na podstawie porozumienia z Wydziałem krajowym.

Z ustanowieniem geometry, jeżeli tego szczególne okoliczności nie wymagają, można się wstrzymać aż do czasu rozprawy określonego w §. 83. tej ustawy, a tymczasem potrzebne daty geometryczne mają być wyjęte z operatów katastralnych.

§. 64.

Osoby fachowe, potrzebne do innych prac technicznych, jak przedewszystkiem techników melioracyjnych i leśnych, dozorców melio-

racyjnych, jako też znawców do szacowania i ludzi do wskazywania granic, powołuje komisarz miejscowy z grona osób w swym zawodzie doświadczonych, względnie z biegiem granic dokładnie obznajomionych, a to z wyjątkiem nagłych wypadków, po wysłuchaniu uczestników. Komisarz miejscowy ma ich zaprzysiądz na sumienne wykonywanie poruczonych im czynności, jeżeli nie są stałymi znawcami sądowymi.

§. 65.

Przy rozpoczęciu prac wstępnych należy na polecenie komisarza miejscowego obejść granice wspólnych gruntów w towarzystwie osób znających dokładnie granice i gdzie tego zajdzie potrzeba, dokładnie je odznaczyć. Do tej czynności należy zawiadamiać sąsiednich właścicieli gruntów, a jeżeli granice obszaru są zarazem granicami gminy lub obszaru dworskiego, także i zastępców gminy sąsiedniej lub obszaru dworskiego a w każdym razie wiadomych uczestników.

Z tej czynności należy spisać protokół i jeżeli przy tej sposobności wyjdą na jaw spory między uczestnikami co do własności lub posiadania, postara się komisarz miejscowy o jak najrychlejsze dochodzenia w tych sporach; zaś co do sporów z innymi osobami postąpi stosownie do §. 43.

§. 66.

Równocześnie winien komisarz miejscowy przystąpić z urzędu do możliwie zupełnego i dokładnego zestawienia wszystkich osób bezpośrednio interesowanych w podziale lub regulacji, a to przez przesłuchanie naczelników gminy, położonych obszarów dworskich oraz za pomocą innych stosownych dochodzeń.

Zestawiona na podstawie tych dochodzeń przez komisarza miejscowego lista bezpośrednio interesowanych ma być wyłożoną do przejrzania przez dni 14 na odpowiednim miejscu tego okręgu, w którym podział lub regulacja się odbywa. Miejsce i czas wyłożenia należy obwieścić przynajmniej trzy dni naprzód w gminach wspomnianego okręgu, jakoteż i w tych gminach, w których prawdopodobnie interesowani znajdowaćby się mogli — z tą uwagą, że wolno każdemu w przeciągu czasu do wyłożenia listy wyznaczonego i jeszcze w dalszych ośmiu dniach wnieść u komisarza miejscowego zarzuty przeciw prawdziwości i dokładności listy. Zarzuty te rozstrzygnie komisya krajowa, a w razie odwołania komisya ministeryalna.

Za zezwoleniem komisji krajowej można od wyłożenia listy i odpowiedniego ogłoszenia jako oddzielnego aktu rozprawy odstąpić i połączyć to z wyłożeniem wymienionego w §. 76. rejestru praw udziałowych.

Przy takich podziałach i regulacjach, w których bezpośrednio interesowaną jest mniejsza liczba osób, a które nie dotyczą publicznych interesów, może być za przyzwoleniem krajowej komisji całkiem zaniechanem postępowanie odnoszące się do listy bezpośrednio interesowanych, jeżeli nie zachodzi uzasadniona wątpliwość, iż liczba interesowanych nie została w zupełności wysłyszona i jeżeli prawa udziałowe są określone albo w księdze gruntowej, albo w drodze porozumienia.

§. 67.

Jeżeli komisya krajowa w miarę zachodzących okoliczności w tem lub późniejszym stadium postępowania uzna to za potrzebne, polecić winna komisarzowi miejscowemu ogłoszenie w urzędowej gazecie krajowej edyktu tej treści, że osoby nie będące wprawdzie dotychczas interesowanymi — jeżeli z jakichkolwiek prawnych powodów do wspólnego lub

kolejnego prawa użytkowania wspólnych gruntów, będących przedmiotem podziału lub regulacji rozczą sobie prawo — mają odnośne żądania pod groźbą utraty swych praw wnieść w przeciągu dni 90 do zwyczajnego sędziego, z powołaniem się na wspomniany edykt.

Sądy, przed które takie roszczenia zostały wniesione, są obowiązane zawiadomić o tem komisarza miejscowego, a komisya krajowa może, jeżeliby dalsze prowadzenie rozprawy podziałowej lub regulacyjnej przed ostatecznem rozstrzygnięciem tych pretensyj nie było wskazane, zarządzić czasowe zastanowienie tego postępowania.

§. 68.

W sprawie oznaczenia praw udziałowych poszczególnych uczestników winien komisarz miejscowy w każdym wypadku starać się o przeprowadzenie do skutku ugody, a to o tyle, o ile przez to nie są narażone prawa osób trzecich.

Gdyby taka ugoda nie przyszła do skutku, natenczas o ile szczególne okoliczności nie uzasadniają innego stosunku, należeć się będzie gminie — za jej udział w gruntach podlegających podziałowi lub regulacji, których własność zapisana jest na nią w księdze hipotecznej (§. 20. l. 1.) lub co do których zachodzi wypadek przewidziany w §. 20. l. 4. — w razie podziału dziesiąta część w ziemi, w razie regulacji dziesiąta część uregulować się mającego wspólnego użytku (§§. 21. i 22.).

Prawa udziałowe innych uczestników występujących w myśl §. 20. l. 1—3 winny być w braku porozumienia stwierdzone na podstawie dokumentów, orzeczeń władz lub zbadanego prawnego stanu posiadania.

W braku tego rodzaju prawnych tytułów należy oznaczyć stosunek udziału według przeciętnego wyniku faktycznego wykonywania praw użytkowania z ostatnich lat dziesięciu przed rozpoczęciem czynności urzędowej komisarza miejscowego, przychem jednak nie będą uwzględnione ani przekroczenia oczywiście niedozwolone ani też uszczuplenie lub całkowite odjęcie użytku, spowodowane przypadkiem lub samowładnie.

W braku podstaw do oznaczenia przeciętnej z tego dziesięcioletniego okresu, albo jeżeli prawo użytkowania nie miało być wykonywane corocznie, należy na podstawie orzeczenia znawców skreślić należną miarę użytku w pierwszym wypadku z uwzględnieniem potrzeb domowych i gospodarczych, w drugim zaś według wszystkich miarodajnych okoliczności oznaczyć wysokość użytku roczną, względnie peryodyczną.

§. 69.

Celem ocenienia wspomnianych w poprzednim paragrafie niedozwolonych przekroczeń lub przypadkowych uszczupień użytkowania należy, jeżeli szczególne stosunki prawne nie uzasadniają innej miary ocenienia, wychodzić z tej zasady, że użytkowania przechodzące zwykłą miarę potrzeb domowych i gospodarczych mają być uważane jako niedozwolone przekroczenia, a użytkowania niewykonywane z powodu zarazy, wojny, nieurodzaju lub innych nadzwyczajnych przyczyn, jako przypadkowe uszczuplenia. Potrzeby na dom i gospodarstwo należy wymierzyć:

1. co do paszy i ściółki według ilości bydła potrzebnej do własnego domowego gospodarstwa uczestnika, którą to ilość oznacza się, jeżeli na podstawie orzeczenia znawców więcej przyznać nie wypadnie, na jedną krowę miejscowej rasy. Do tej liczby bydła należy doliczyć takiemu uczestnikowi, który posiada odpowiednie grunta do produkcji paszy zimowej taką ilość bydła, jaka paszą z tych gruntów uzyskaną może być przezimowaną, a to o tyle, o ile potrzebna dla tej ilości bydła pasza letnia nie mogła być dostarczana z innych gruntów, na których odnośny uczestnik posiada prawo paszenia lub koszenia trawy,

2. co do koszenia trawy również według ilości bydła, która wymienioną w punkcie 1. paszą może być przezimowaną, o ile pasza potrzebna do karmy przez lato musi być dostarczaną ze wspólnych gruntów, a to z braku uprawnienia dotyczącego uczestnika do pasania na innych gruntach,

3. co do poboru trzciny i cięcia darni, o ile ona nie jest przeznaczona na nawóz, według ilości używanej zwykle w danej miejscowości i najodpowiedniejszej miary do oznaczenia tej ilości,

4. co do drzewa budowlanego w miarę potrzeby na utrzymanie domu mieszkalnego i budynków gospodarczych uczestnika wedle miejscowego sposobu budowania, a co do drzewa opałowego i torfu, według przeciętnej miejscowej potrzeby dla gospodarstwa jednej rodziny.

5. co do darni nawozowych według powierzchni roli, jaką każdy poszczególny uczestnik stosownie do istniejącego zwyczaju miejscowego tą darnią nawozi.

Do gruntów w ustępach 1., 2. i 5. wyszczególnionych a przydatnych do produkcji zimowej paszy, względnie do gruntów nawożonych darnią należy zaliczać tylko takie, które już w czasie dziesięcioletniego w §. 68. określonego okresu należały do gospodarstwa dotyczącego uczestnika.

§. 70.

Prawa udziałowe uczestników należy szacować w wypadkach podziału zawsze równocześnie z ich oznaczeniem (§. 68.) zaś w wypadkach regulacji tylko wtedy, gdy tego wymaga potrzeba. Również ma być przedsięwzięte oszacowanie samychże gruntów podziałowi ulegających, względnie ich poszczególnych części na podstawie ich wydatności, zaś przy regulacjach należy obliczyć trwałą wydatność wspólnego gruntu z uwzględnieniem poszczególnych sposobów jego użytkowania.

Oszacowanie gruntów podziałowi ulegających odbywa się przy zastosowaniu §§. 71. do 73., oszacowania innych w myśl §. 6. do podziału włączonych nieruchomości lub innego majątku, niemniej oszacowania praw udziałowych poszczególnych uczestników i obliczenia wydatności gruntu przy regulacji dokonywa komisarz miejscowy na podstawie opinii znawców.

Za zezwoleniem komisji krajowej można o tyle odstąpić od osobnego szacowania praw udziałowych lub gruntów podziałowi ulegających, o ile w danym wypadku wystarcza do przedstawienia istotnej wartości porównawczej, podanie znanej okoliczności n. p. rozciągłości prawa udziałowego lub powierzchni gruntu.

§. 71.

Ustalenie wartości gruntu ulegającego podziałowi może nastąpić albo jednomyślnie, albo na podstawie opinii znawców. W pierwszym wypadku wymaga zgoda potwierdzenia komisarza miejscowego, w drugim zaś wypadku dokonywa tenże oszacowania na powyżej wyrażonej podstawie. W każdym razie ma on w myśl ogólnych przepisów (§. 25. ustęp 4.) baczyć na to, aby prawa pośrednio interesowanych w niczem uszczuplone nie zostały.

Znawcy mają przy oddaniu swej opinii co do bonitacji t. j. oszacowania według pewnych klas szacunkowych, postępować w następujący sposób:

1. ustanowić szemat bonitacyjny t. j. skalę istniejących w okręgu podziałowym stopni wydatności gruntowej;

2. rozklasyfikować t. j. oznaczyć i miejscowo odgraniczyć te części obszaru podziałowego, które mają być zaliczone do jednej i tej samej klasy, względnie do poszczególnych klas szematu bonitacyjnego;

3. taryfować t. j. obliczyć czysty przychód każdej poszczególnej klasy szematu bonitacyjnego.

§. 72.

Przy bonitacji trzeba na to uważać, aby każdy grunt, względnie każda część gruntu oszacowana była w stosunku do takiego przychodu, jaki grunt ten ze względu na swą istotną, albo skutkiem trwałych wkładów uzyskaną jakość; na swoje położenie i stan, w jakim się w chwili oszacowania znajduje, może przynieść każdemu posiadaczowi w danej miejscowości przy należytem i stosunkom miejscowym odpowiadającym zagospodarowaniu. Grunta nie będące dotychczas w kulturze i przeznaczone do wykarczowania kawałki gruntów lasowych, które nadają się do przemiany w grunta uprawne, szacuje się według ich przyszłej wartości jako grunt w kulturze będący i zalicza się do odpowiedniej klasy.

§. 73.

Następujące stosunki i przedmioty nie mają być uwzględnione przy oszacowaniu gruntu:

1. przemijający, niezwykle wysoki, albo z zaniedbania wynikły niski stan kultury i nawożenia;

2. niedostateczne wyzyskanie ostatniego znawożenia i kosztów uprawy wyłożonych w celu przysporzenia peryodycznie powtarzających się przychodów;

3. plantacye, znajdujące się na gruncie, mające przysporzyć szczególny przychód n. p. drzewa owocowe, plantacye łożyny i t. p.

4. drzewostany, przeznaczone na ścięcie bez różnicy, czy się nadają już do ścięcia lub nie;

5. poszczególne urządzenia gospodarcze znajdujące się na gruncie, a dające się łatwo bez znacznego zmniejszenia wartości gruntu oddzielić n. p. płoty.

Uwzględnienie tych stosunków i przedmiotów, nastąpi według §. 91.

§. 74.

Komisarz miejscowy ma również zbadać i oznaczyć prawa osób, biorących udział w podziale lub regulacji w myśl §. 23

O ile chodzi o podział wspólnych gruntów a przeto o wykupno tych praw, ma komisarz miejscowy przeprowadzić oszacowanie tych praw na podstawie opinii znawców, biorąc za podstawę oszacowania dwudziestokrotną kwotę czystej wartości rocznych danin, lub świadczeń.

Przy tem dochodzeniu i oszacowaniu mają być wzięte za podstawę, w braku specjalnych tytułów prawnych stosunki faktyczne z ostatnich 10 lat, poprzedzających urzędową działalność komisarza miejscowego. Jeżeliby z tego 10-letniego okresu brakowało dostatecznych dowodów, albo jeżeli odnośne świadczenie nie każdego roku miało być dopełnione, ustanowi się rozmiary i wartość tych praw na innych odpowiednich podstawach na zasadzie opinii znawców. Ten sam sposób postępowania zastosować należy także we wszystkich tych wypadkach, w których z prawa pobierania opłaty za uczestnictwo w pożytkach z dobra gminnego w okresie powyżej oznaczonym, albo wcale nie korzystano, albo też pobierano jedynie niestosunkowo małą opłatę.

Prawnie nieusprawiedliwione uszczuplenie, albo całkowite odjęcie tych pożytków i świadczeń nie będzie uwzględnione.

§. 75.

Wierzytelności określonych w §. 27. nie uwzględnia się przy oszacowaniu gruntów wskazanem w §. 70.

Wierzytelności takie należy jednak pod względem ich powstania i istnienia wyjaśnić, a jeżeli się okaże, że taka ubezpieczona wierzytelność nie opiewa na pewną liczebnie oznaczoną kwotę, należy zarządzić, co trzeba w celu doprowadzenia do porozumienia wskazanego w §. 27. Niemniej też ze względu na to, w jaki sposób taka wierzytelność powstała i w jaki sposób kwota z niej uzyskana była użyta, zbadać należy, na czyją korzyść względnie na czyją niekorzyść należy zapisać przewidziane w §. 27 przyszłe zabezpieczenie całej wierzytelności na części gruntów wspólnych, względnie przewidziany tamże obowiązek zapłaty ze strony wszystkich uczestników, lub łączną odpowiedzialność wszystkich wynagrodzeń i w jakim przeto pozostają do siebie stosunku wszystkie po myśli §§. 70 i 74 wyśledzone prawa bezpośrednio interesowanych.

§. 76.

Prawa udziałowe poszczególnych uczestników i osób w myśl §. 23 interesowanych wraz z oszacowaniem ich wartości, następnie wzajemny stosunek tych praw i ich wartości ze względu na przepis §. 78, nakoniec oznaczenie wartości gruntów podziałowi ulegających jakoteż daty co do trwałej wydatności wspólnego gruntu z uwzględnieniem poszczególnych uregulowaniu ulegających sposobów jego użytkowania, ma komisarz miejscowy na podstawie przeprowadzonych dochodzeń i ustalonych okoliczności zestawić w rejestrze (rejestr praw udziałowych). Rejestr ten powinien być wyłożony do przejrzania przez każdego przez dni 14. w odpowiednim miejscu tego obszaru, w którym się odbywa podział lub regulacja. Miejsce i czas wyłożenia rejestru mają być najmniej na trzy dni przed wyłożeniem ogłoszone w gminach wspomnianego obszaru.

Jednocześnie należy doręczyć każdemu bezpośrednio interesowanemu odnoszący się do niego wyciąg z rejestru praw udziałowych z odwołaniem się na postanowienia §. 78.

Przy takich podziałach i regulacjach, przy których jest mała liczba osób bezpośrednio interesowanych i które interesów publicznych w niczem nie dotyczą, można za zezwoleniem komisji krajowej zaniechać wyżej wspomnianego wyłożenia rejestru i odnośnego obwieszczenia, a to jeżeli przepisane w §. 66 wyłożenie listy rzeczywiście już się odbyło, a nie zostało tylko odroczone. W tych wypadkach musi być doręczony każdemu bezpośrednio interesowanemu, cały rejestr w odpisie.

Przy tych podziałach i regulacjach, przy których w myśl ustępu 4. §. 66 odpadło postępowanie w przedmiocie listy bezpośrednio interesowanych, może za przyzwoleniem komisji krajowej odpaść także postępowanie, dotyczące rejestru praw udziałowych.

§. 77.

Jeżeli za zezwoleniem komisji krajowej odstąpiono na razie w myśl §. 66 ust. 3. od wyłożenia wspomnianej tamże listy, to obwieszczenie przepisane w §. 76 ma nastąpić także i w innych gminach, mianowicie w tych, w których prawdopodobnie mogliby się odnaleźć jeszcze inni niewiadomi interesowani.

§. 78.

Przeciw ustaleniu uprawnień i wartości zapisanych w rejestrze praw udziałowych, jakoteż przeciw wszystkim innym zamieszczonym tamże datom jakiegokolwiek rodzaju, może każdy interesowany wnieść zażalenie do komisarza miejscowego, które to zażalenia będą przy współudziale stron rozpatrzone i w toku instancyi rozstrzygnięte.

Termin do wniesienia zażaleń kończy się w ośm dni po upływie terminu zakreślonego do przejrzenia rejestru. Dla tych jednak interesowanych, którym należało doręczyć albo wyciągi z rejestru, albo też cały rejestr w odpisie, termin ten upływa w czternastu dniach od wspomnianego doręczenia.

§. 79.

W tem stadyum postępowania musi być także rozstrzygnięte pytanie, czy przy szczegółowych podziałach po wynagrodzeniu prowokantów i tych, którzy się do nich przyłączyli, ci uczestnicy, którzyby sobie życzyli utrzymania wspólności, mogą nadal pozostać w tej wspólności i czy w tym wypadku mają być uregulowane ich prawa użytkowania i zarządu na przyznanem im wspólnie wynagrodzeniu.

Co do utrzymania wspólności rozstrzyga komisarz miejscowy, ostatecznie zaś komisya krajowa, przyczem wtedy tylko nie uwzględnia się żądania o zatrzymanie wspólności, jeżeli albo interesa kultury krajowej, albo w ogóle ważne publiczne względy przeciwko temu przemawiają. O regulacji, jeżeli nie była prowokowaną, należy spowodować orzeczenie w myśl §. 55. punkt 1.

C. Ułożenie i wykonanie planu podziału lub regulacji.

§. 80.

Po ostatecznem rozstrzygnięciu zażaleń wspomnianych w §. 78 i kwestyi wyszczególnionych w §. 79, zatem po ostatecznem ustaleniu praw, będących przedmiotem postępowania podług tej ustawy i ich rozciągłości, w wypadkach zaś określonych ustępem 4. §. 66. i ustępem 4. §. 76. po ukończeniu potrzebnych dochodzeń, winien komisarz miejscowy przystąpić do ułożenia planu wynagrodzenia, względnie planu przyszłej regulacji. Przystąpi tedy: przy podziałach do oznaczenia gruntów, które w zamian za prawa udziałowe mają być przyznane; — przy regulacji do określenia, w jaki sposób dalej użytkowanie gruntu da się urządzić najstosowniej w granicach jego trwałej wydatności, dalej do oznaczenia ewentualnych odszkodowań w myśl końcowego ustępu §. 22. jakoteż do rozprawy co do przyszłego zarządu wspólności. Nadto tak w razie podziału jak w razie regulacji winien komisarz przystąpić równocześnie także do zbadania potrzebnych urządzeń gospodarczych (§. 8.) i wyrównań mających się uiścić w gotówce, wreszcie do oznaczenia spłat w myśl §. 23.

Sporządzenie potrzebnych obliczeń i planów spowoduje komisarz miejscowy, przyczem będzie miał wzgląd na ewentualne obciążenie części podziałowych takimi prawami, które w myśl pierwszego ustępu §. 26. lub w wykonaniu §. 27. na odnośne części udziałowe się przenosi, albo na nich nadal się pozostawia, niemniej też na obciążenie tychże części służebnościami w §. 86. wspomnianymi, względnie na zmniejszenie wartości z tego tytułu wynikające.

Rozporządzenie wydane w porozumieniu z Wydziałem krajowym określi, w jakich wypadkach i pod jakimi bliższymi warunkami krajowe biuro melioracyjne ma współdziałać w projektowaniu owych urządzeń, a w szczególności przy zaopiniowaniu dotyczących projektów.

§. 81.

Jeżeli powierzchnia dróg, rowów i wszelkich innych urządzeń odpadających wskutek podziału lub regulacji większą jest niż przestrzeń, która dla urządzeń wyszczególnionych w §. 8. jest potrzebną, winno się w braku innego układu rozdzielić nadwyżkę między uczestników w stosunku do wartości tego, z czem uczestniczą w podziale lub regulacji, albo też uwzględnić

tę okoliczność przy ustanowieniu ich wynagrodzenia. Ewentualny brak pokryją w tym samym stosunku uczestnicy, wynagrodzenia zaś odpowiednio umniejszyć należy.

Gdyby zaś konieczna potrzeba tego rodzaju wspólnych urządzeń wyłoniła się dopiero później w takim stadium postępowania, w którym to przypisanie zbywającej lub brakującej powierzchni gruntu mogłoby nastąpić tylko przez wymagające dłuższego czasu lub kosztowne zmiany w dokonanych już przedwstępnych pracach, natenczas muszą dotyczący uczestnicy odstąpić wspomniany grunt za zupełnem wynagrodzeniem pieniężnem, które w braku porozumienia oznaczy władza.

§. 82.

Do urządzeń, które podwyższają gospodarczy użytek z niektórych tylko gruntów przyznanych jako wynagrodzenie, mają być zastosowane przepisy pierwszego ustępu §. 81. z tem ograniczeniem, że potrzebna ilość gruntu będzie dostarczoną na rachunek tychże wynagrodzeń, o ile już przy obliczeniu tych wynagrodzeń nie uwzględniono tego, że zaprowadzenie owych urządzeń nastąpi kosztem wszystkich uczestników.

§. 83.

Uczestnicy, których posiadłość gruntowa przez zaprowadzenie urządzeń gospodarczych spowodowanych podziałem lub regulacją nie odniesie żadnej korzyści lub korzyść nieznaczną, nie stojącą w żadnym stosunku do podanego w pierwszym ustępie §. 81. wymiaru, winni być uwolnieni od udziału w dostarczeniu potrzebnego do tych urządzeń gruntu albo całkiem albo w części istotnym stosunkom odpowiadającej.

§. 84.

W braku odmiennego układu albo specjalnego prawnego zobowiązania mają uczestnicy ponosić koszta zaprowadzenia urządzeń gospodarczych włącznie z odszkodowaniami, należącemi się w gotówce w myśl drugiego ustępu §. 81. z tytułu dostarczenia gruntu pod urządzenie gospodarze lub z jakiegokolwiek innego tytułu, i to w takim stosunku, w jakim w myśl §§. 81—83. uczestniczą w nadwyżce względnie w pokryciu brakującej części gruntu.

§. 85.

Według tych samych zasad, które przy zakładaniu wspólnych urządzeń obowiązują, ma się uregulować także obowiązek utrzymywania tych urządzeń. O ile się to tyczy utrzymania budowli wodnych mogą być odnośni uczestnicy zmuszeni na podstawie orzeczenia władzy do zawiązania spółki wodnej w myśl przepisu §. 45. ustawy wodnej z 24. marca 1875 Nr. 38. Dz. ust. kraj. wód, a to bez osobnej w tym celu ustawy krajowej.

§. 86.

Jeżeli odpowiednie użytkowanie gruntu przyznanego jako wynagrodzenie nie jest możebnem bez ustanowienia służebności na innej do podziału wciągniętej parceli gruntowej, winno się stosunek tej służebności ściśle określić i uwzględnić okoliczność tę przy oszacowaniu odnośnego gruntu. Gdyby jednak dokonane już oszacowanie nie dało się cofnąć bez długotrwałych, lub kosztownych zmian w dotychczasowych pracach, ma być odpowiednie odszkodowanie w braku porozumienia oznaczone z urzędu.

§. 87.

Przy oznaczeniu poszczególnych wynagrodzeń w ziemi, winno się o tyle uwzględnić życzenia bezpośrednich uczestników, o ile to możliwym jest bez naruszenia przepisów ustawy lub bez uszczerbku dla takich interesów publicznych, którym przez podział zadość uczynić można.

Jeżeli przy podziale bezpośrednio jest interesowaną gmina, część gminy, lub zakład gminy przede wszystkim uwzględnić należy, aby takie nieruchomości, które w myśl §. 6. do podziału się włączają, a których gmina, część gminy lub zakład gminny dla celów publicznych potrzebuje, nie były im odjęte tudzież, aby były przyznane im możliwie potrzebne jeszcze dla tychże celów powierzchnie gruntu w stosownem położeniu. Tę ostatnią okoliczność należy uwzględnić przy rozstrzygnięciu pytania, czy wymieniona w §. 23. wierzytelność ma być wykupioną w pieniądzu lub ziemi, jakoteż przy oznaczeniu wynagrodzenia w ziemi.

§. 88.

Za to, co w myśl §. 73. l. 1 i 2 pozostało nieuwzględnione przy oszacowaniu poszczególnych gruntów winno być dane wynagrodzenie w pieniądzu, jeżeli między tym, któremu odnośna część ze wspólnych gruntów, albo grunt prywatny do podziału włączony ma być przydzielony (następca w posiadaniu) a zastępcą wspólności mającej być zniesioną, względnie ustępującym posiadaczem — nie został zawarty układ odmienny.

Na żądanie zastępcy wspólności względnie ustępującego posiadacza musi następca w posiadaniu przyjąć oznaczone w §. 73. l. 3. plantacje za zapłatą oszacowanej wartości. To samo stosuje się także do wspomnianych w §. 73. l. 4. nierębnych drzewostanów, podczas kiedy drzewostany przydatne do ścięcia mogą być według wyboru zastępcy ustępującej wspólności, względnie ustępującego posiadacza gruntu, albo w odpowiednim terminie wycięte, albo pozostawione następcy za uiszczeniem oszacowanej wartości. W wypadku zastrzeżonego wyrębu należy się temu, który grunt zamieniony otrzymuje, stosowne odszkodowanie za ubywającą mu tymczasowo z odnośnego gruntu część zwykłego przychodu.

Wymienione w §. 73. l. 5. urządzenia, mogą być według wyboru tego, któremu grunt przyznany został, albo pozostawione przy gruncie za uiszczeniem ich wartości szacunkowej, albo też usunięte w stosownym czasie przez rozwiązującą się wspólność, względnie przez ustępującego posiadacza.

Do złożenia oświadczenia w imieniu wspólności, mającej w myśl poprzednio przytoczonych postanowień prawo wyboru, mają uczestnicy wybrać sobie wspólnego zastępcę. Wybór odbywa się na zgromadzeniu zwołanem przez komisarza miejscowego, na które w myśl przepisu §. 32. wszyscy uczestnicy mają być wezwani, większością głosów obecnych uczestników bez względu na rozmiar ich praw udziałowych.

§. 89.

Przy regulacji takich gruntów leśnych, których kultura leśna ma być utrzymaną winien być dla odnośnego lasu sporządzony plan gospodarczy względnie istniejący plan gospodarczy rozpatrzony. Plan ten ma polegać na zasadzie trwałości a gdyby ta ostatnia z powodu nadmiernego użytkowania, lub z jakiegokolwiek innego powodu była naruszoną w plan gospodarczy tak ułożyć, aby ta trwałość została przywróconą. W szczególności należy ograniczyć poboczne użytki do takiej miary, któraby zapewniła utrzymanie rodzaju drzewa i sposobu zagospodarowania odpowiadającego jakości gleby.

Jeżeli jednak ogólny obszar lasu jest tak mały, albo też stosunki zarządu tak są proste, że uregulowanie gospodarstwa według pew-

nego planu nie jest koniecznie potrzebnem, winno się ustanowić zamiast formalnego planu, sumaryczny program techniczny gospodarstwa lasowego na następnych 10 lat.

Równocześnie winno się polecić posiadaczom lasu, aby wspomniane techniczne programy na następne dziesięciolecia przedkładali władzy politycznej w należyтым czasie do zatwierdzenia i nałożyć na nich obowiązki, żeby w razie spowodowanego nadzwyczajną potrzebą odstąpienia od planu lub programu albo w razie, jeżeli wskutek istotnie zmienionych stosunków zachodzi potrzeba dodatkowych zmian w planie gospodarczym lub programie sumarycznym, postarali się o przyzwolenie na takie zmiany ze strony tejże władzy politycznej.

§. 90.

Przy regulacjach wskazanych w poprzednim paragrafie winno się ustanowić porządek lasowy, który ma zawierać:

Postanowienia o wykonywaniu użytkowania na rachunek wspólny i o rozdziale osiągniętego pożytku lub też przepis, według którego ma się odbywać wykonywanie poszczególnych praw użytkowania a to stosownie do tego, jaki sposób regulacyi przyjęto (§. 22.). Przytem w szczególności wydane być winny wyczerpujące przepisy, co do zaszanowania zagajników lasowych, a zresztą mają być zastosowane w odpowiedni sposób te postanowienia prawa leśnego, które odnoszą się do lasów obciążonych służebnictwami.

2. postanowienia odnoszące się do wywozu z lasu produktów leśnych lub do innego z niemi postępowania, a to w celu odwrócenia niebezpieczeństwa od owadów.

Postanowienia te winny uwzględnić ile możności istniejące stosunki posiadania i istniejące w zwykłych stosunkach miejscowych większe lub mniejsze niebezpieczeństwo od owadów.

§. 91.

Przy ustanowieniu statutu zarządu (§. 57.) winno się w miarę zachodzących w każdym poszczególnym wypadku stosunków mieć głównie na względzie, czy należyty tok zarządu wspólnego gruntu wpływa w większym lub mniejszym stopniu na publiczne interesa.

Stosownie do tego i z możliwem uwzględnieniem życzeń i wniosków uczestników winien być przyszły zarząd wspólnego gruntu uregulowanym, przyczem można postanowić, że zwyczajny zarząd powierzy się zarządcy wybranemu przez uczestników, a w razie, gdyby tego rodzaju wybór nie przyszedł do skutku, zarządcy przez Wydział powiatowy zamianowanemu, że jednak przy ważnych zmianach proponowanych w celu utrzymania lub lepszego użytkowania takiego gruntu, przegłosowani uczestnicy muszą się poddać do decyzji sędziego rozjemczego, albo też władzy administracyjnej.

Jeżeli chodzi o wspólne lasy, dla których w wykonaniu postanowień §. 89. i 90. musi być ustanowiony plan gospodarczy, albo program techniczny i porządek lasowy, należy zarządcy, który w tym wypadku ma być zatwierdzony przez polityczną władzę powiatową, nałożyć obowiązek nadzoru nad wykonaniem planu gospodarczego, lub programu, albo porządku lasowego.

§. 92.

Plan podziału lub regulacyi wymaga zatwierdzenia komisji krajowej. Przeciw zatwierdzonemu planowi podziału lub regulacyi nie może być wniesione żądanie przywrócenia do poprzedniego stanu (§. 8. ust. państw.)

§. 93.

Rozprawa celem potwierdzenia przez władzę planu podziału względnie planu wynagrodzenia praw osób bezpośrednio interesowanych, które w poprzednim okresie postępowania ostatecznie ustanowiono, odbywa się w ten sposób, że plan przez komisarza w myśl postanowień §§. 83—92. ułożony, będzie przez dni 14 wyłożony do przejrzenia przez wszystkich interesowanych w gminach, w których się podział odbywa, będzie na gruncie, o którego podział chodzi wytyczony i na żądanie uczestników przez komisarza objaśniony. Przy podziałach mniejszych rozmiarów, albo całkiem prostych, można za zezwoleniem komisji krajowej zaniechać wytyczenia planu na gruncie i objaśnienia tegoż.

Miejsce i czas wyłożenia, jakoteż zamierzone wytyczenie planu podać należy do wiadomości najmniej na 8 dni przedtem edyktem, który ogłosić należy w gazecie urzędowej krajowej a jednocześnie w gminach powyżej wyrażonych z wezwaniem, aby tak bezpośrednio jak i pośrednio interesowani wnieśli do komisarza miejscowego pisemnie albo ustnie do protokołu zarzuty przeciw temu planowi, a to w przeciągu 30-tu dni, licząc od pierwszego dnia wyłożenia w gminie.

Przy podziałach, przy których w myśl §. 66. ust. 4. i §. 76. ust. 4. zaniechano postępowania co do listy bezpośrednio interesowanych oraz co do rejestru praw udziałowych ma być każdy bezpośredni uczestnik z osobna zawiadomionym o rozprawie nad planem podziału z wezwaniem wspomnianem w poprzednim ustępie.

Wniesione zarzuty rozstrzyga następnie komisya krajowa, a w drodze odwołania komisya ministeryalna.

Termin do wniesienia zarzutów wynosi 14 dni i rozpoczyna się z tym dniem, który bezpośrednio następuje po dniu, w którym orzeczenie komisji krajowej doręczone zostało.

§. 94.

Komisarz miejscowy, winien sprostować plan zgodnie z orzeczeniami komisji krajowej i ministeryalnej i przedłożyć go komisji krajowej do ostatecznego zatwierdzenia oraz wskazówek co do wykonania planu.

Potwierdzenie planu podziałowego i zarządzenia komisji krajowej co do jego wykonania winien komisarz miejscowy w tych gminach, których podział dotyczy, obwieścić i doręczyć każdemu z bezpośrednio interesowanych odnośną rezolucją.

§. 95.

Plan regulacyjny sporządzony przez komisarza miejscowego w myśl postanowień §§. 89—91. winien być przez tegoż bezpośrednio interesowanym na osobnej w tym celu zwołanej rozprawie do wiadomości podany, objaśniony i przez dalszych 14 dni wyłożony im do przejrzenia. Do udziału w tej rozprawie należy zawiadywać poszczególnych bezpośrednio interesowanych z tem nadmienieniem, że ewentualne zarzuty przeciw planowi mogą być wniesione do komisarza miejscowego w ciągu 30. dni, licząc od dnia rozprawy, albo pisemnie albo protokolarnie.

Przy regulacjach, przy których w myśl §. 66. ust. 4. i §. 76. ust. 4. zaniechano postępowania co do listy bezpośrednio interesowanych, oraz co do rejestru praw udziałowych, należy oprócz przepisane go w poprzednim ustępie poszczególnego zawiadomienia ogłosić publicznym edyktem najmniej 8 dni naprzód miejsce i czas rozprawy nad planem regulacyjnym, w urzędowej gazecie krajowej jakoteż w gminach, w których regulacja ma być dokonana, a to z wezwaniem powyżej oznaczonym.

Zresztą stosują się także i do planu regulacyjnego postanowienia obu końcowych ustępów §. 93., oraz postanowienia §. 94.

§. 96.

Jeżeli w wykonaniu potwierdzonego planu, wynagrodzenie praw określonych w §. 23. nastąpić ma w gotówce, należą się od kapitału przypadającego wierzycielowi od poszczególnych uczestników, w miarę ich zobowiązań w planie ustanowionych, odsetki w wysokości 4 od sta, jeżeli w tym względzie nie nastąpiło inne porozumienie i jeżeli nie zachodzi wypadek kompensaty z wzajemną pretensją, wynikającą z tytułu udziału w majątku włączonym do podziału w myśl §. 6. W razie wypowiedzenia ma być kapitał ten spłacony w 10 równych rocznych ratach, z których pierwsza płatną jest w 6 miesięcy po wypowiedzeniu.

Dług ten winien być z urzędu hipotecznie zabezpieczony na gruntach przyznanych odnośnym uczestnikom i to zaraz po innych ciężarach w myśl niniejszej ustawy zabezpieczyć się mających (§. 104.)

Dłużnikowi wolno spłacić dług także i w krótszym czasie.

§. 97.

Jeżeli wartość wynagrodzenia przyjęta za podstawę planu podziałowego zmniejszyła się przed oddaniem, wskutek jakiegóż chociażby przypadkowej okoliczności, uczestnik otrzymujący to wynagrodzenie, może w przeciągu dni 60 po wykonaniu odnośnej części planu, żądać od innych uczestników uzupełnienia wartości, które dać mu należy w ziemi, jeżeli grunt uległ zmniejszeniu, a we wszystkich innych wypadkach w pieniądzech.

Jeżeli uczestnik został pokrzywdzony w skutek niedotrzymania wydanych przez władzę zarządzeń co do przejścia w nowo powstałe stosunki posiadania lub użytkowania, albo też w inny sposób, może w przeciągu dni 60 po wykonaniu odnośnej części planu, żądać wynagrodzenia pieniężnego od owych uczestników, z których winy pokrzywdzenie wynikło.

Jeżeli przy dzieleniu lub regulacji wkradł się błąd pomiarowy lub rachunkowy, może uczestnik ponoszący stąd szkodę w przeciągu roku po wykonaniu odnośnej części planu, żądać od uczestników, którym błąd ten wyszedł na korzyść, wynagrodzenia, które dać mu należy w ziemi, jeżeli błąd dotyczył gruntu, a we wszystkich innych wypadkach, w pieniądzech (§. 9. u. p.).

§. 98.

Postanowienia §. 97. znajdują odpowiednie zastosowanie także wówczas, jeżeliby która z osób odszkodowanych podług §. 23. została pokrzywdzoną, albo poniosła jaką stratę.

§. 99.

Jeżeli stosunki posiadłości gruntowej wzięte za podstawę planu podziału, zostały w czasie między potwierdzeniem a wykonaniem planu, tak znacznie zmienione wskutek wypadków elementarnych (zmiany biegu wód, trwałe spustoszenia od wód, oberwanie się ziemi i t. d.), że uzupełnienie wartości, w §. 97. przewidziane, nie zdoła zżemu zarządzić, komisya krajowa może na żądanie bezpośrednio interesowanego (§. 20) unieważnić całkiem lub częściowo plan podziału i, o ileby według okoliczności podział był jeszcze możebny i pożądaný, zarządzić nowe prace przygotowawcze i wygotowanie nowego planu podziału.

Przeciwno takiemu zarządzeniu wolno każdemu uczestnikowi odwołać się do komisji ministerjalnej w przeciągu dni 14. od dnia doręczenia rzeczonoego zarządzenia (§. 10. u. p.).

§. 100.

Co do nowych stosunków posiadania i nowych stosunków prawnych, wynikających z planu podziału lub regulacji, nie mniej co do założenia użytkowania i utrzymania połączonych z podziałem lub regulacją urządzeń gospodarczych, winien komisarz miejscowy, o ile plan podziałowy i regulacyjny sam przez się nie wystarcza do dokładnego wyjaśnienia stanu rzeczy, sporządzić osobny dokument (dokument podziałowy lub regulacyjny) i sprawę tę przeprowadzić w przepisany toku instancyi.

Dokument ten może być rozdzielony na dwie części i to w taki sposób, że w głównym dokumencie uwidoczniony będzie nowy stan posiadania, reszta zaś punktów nie dotyczących się bezpośrednio stanu posiadania, będzie odłożoną do dalszych dochodzeń i dodatkowego dokumentu.

§. 101.

Jeżeli przy wykonaniu planu podziałowego okaże się, że ze względu na nowe odgraniczenie parcel i posiadłości byłoby pożądanem przedsięwziąć zmiany w granicach gminy lub obszaru dworskiego, winien komisarz miejscowy spowodować w tym kierunku dochodzenie stosownie do obowiązujących ustaw i przepisów.

§. 102.

Wyższemu Sądowi krajowemu i skarbowej władzy krajowej winno się doręczyć po jednej kopii planu geometrycznego (sytuacyjnego) służącego za podstawę planowi podziałowemu, jako też po jednym odpisie potrzebnych dokumentów dowodowych, a to w celu sprostowania ksiąg hipotecnych i ewidencji katastru gruntowego.

§. 103.

Zamknięcie postępowania podziałowego lub regulacyjnego podać ma komisya krajowa do wiadomości publicznej w sposób przepisany w §. 60. Od dnia tego ogłoszenia ustaje właściwość władz wyszczególnionych w §. 9 o tyle, iż te pozostają nadal właściwymi tylko jeszcze do orzekania o roszczeniach przewidzianych w §. 100.

§. 104.

Prawa, które na gruncie podzielonym na rzecz trzecich osób są zabezpieczone, przeniesione będą na gruntu przyznany tytułem wynagrodzenia bez opłaty należytości, jeżeli tylko przy przeniesieniu nie ma być wpisana ani zmiana w osobie uprawnionego ani zmiana w rozciągłości prawa.

Przeniesienie majątku, lub nabycie prawa na podstawie planu podziałowego albo regulacyjnego jest wolne od opłaty należytości w ciągu 15-letniego okresu licząc od dnia, w którym ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej (§. 11 ustawy państwowej).

§. 105.

Prawomocne orzeczenia w tem postępowaniu, wydane przez władze do tego upoważnione, jakoteż ugody zatwierdzone, mają moc prawną orzeczeń względnie ugód sądowych, albo, o ile chodzi o sprawy z zakresu politycznej administracyi, orzeczeń administracyjnych, a względnie ugód przed władzami administracyjnymi zawartych. Wykonanie owych orze-

czeń względnie ugód należy do władz, które byłyby właściwemi dla tego rodzaju spraw po za postępowaniem podziałowem lub regulacyjnem (§. 12. ust. państw.)

§. 106.

Wszelkie podania, protokoły, załączniki, dokumenty prawne, deklaracje, wypisy, orzeczenia, ugody, legalizacje i widymaty wolne są w postępowaniu podziałowem i regulacyjnem od stempli i należności bezpośrednich, o ile nie będą użyte do innego celu.

Przedruki map katastralnych w tem postępowaniu potrzebne, wydawane będą za połowę ceny taryfowej (§. 13. ust. państw.).

§. 107.

Bliższe przepisy do powyższych postanowień, tyczące się urzędzenia służby technicznej przygotowania i wykonania planu podziałowego lub regulacyjnego, skali map i planów, urzędzenia robót geodetycznych, dopuszczalnych różnic pomiarowych i rachunkowych, postępowania przy obliczeniu potrzeb na dom i gospodarstwo, przy oszacowaniu gruntów i praw udziałowych, co do wyłączenia pojedynczych parcel gruntu w celu sprzedaży dla pokrycia, albo umniejszenia ogólnych kosztów podziału, co do okoliczności mających się uwzględnić przy projektowaniu wspólnych urządzeń gospodarczych, co do formularzy i t. p. mają być wydane w porozumieniu z Wydziałem krajowym w drodze rozporządzenia.

Rozdział piąty.

Koszta podziału i regulacji.

§. 108.

Wynagrodzenie, koszta podróży i wydatki biurowe komisarza miejscowego, jakoteż ewentualnie potrzebnych urzędników państwowych, ponosić będzie skarb państwa (§. 14. ust. państw.).

§. 109.

Fundusz krajowy ponosić będzie:

1. Koszta wysłania delegata Wydziału krajowego w myśl §. 62.
2. Wynagrodzenia, koszta podróży i koszta biurowe personelu technicznego potrzebnego do prac geometrycznych (§. 63.) tudzież koszta zakupna potrzebnych map;
3. Wynagrodzenia i koszta podróży potrzebnych ewentualnie techników melioracyjnych i leśnych oraz dozorców melioracyjnych;
4. Ewentualne wynagrodzenia za inne prace lub materiały użyte dla ogólnych celów podziału lub regulacji.

Koszta wymienione pod 2—4 będzie ponosić fundusz krajowy przez lat 15, licząc od wejścia w życie tej ustawy.

§. 110.

Lokalnoci potrzebne w siedzibie urzędowej komisarza miejscowego dla prac komisarza miejscowego i tych, którzy w myśl §. 61. mają z nim współdziałać, winny być dostarczone, utrzymywane i opalane na rachunek tych, którzy bezpośrednio są interesowani w podziałach i regulacjach jednocześnie przeprowadzanych.

Lokalnoci potrzebnych ewentualnie dla prac powyższych funkcyjnaryuszów poza siedzibą urzędową komisarza miejscowego dostarczą bezpłatnie w ten sam sposób bezpośrednio interesowani odnośnego obszaru podziałowego lub regulacyjnego. Ci bezpośrednio interesowani obowiązani są także dostarczyć pomocników do prac geometrycznych,

rekwizytów potrzebnych a łatwych do sporządzenia jako to: kołków do pomiarów, tyk sygnałowych i t. p.

Jeżeli miejsce pracy w obrębie obszaru podziałowego lub regulacyjnego, w którym mają przeprowadzić czynność urzędową komisarz miejscowy lub osoby w myśl §. 61. przy nim współdziałające, oddalonym jest od biura albo od miejsca pomieszczenia wspomnianych funkcyjnaryuszów niemniej niż 3 a nie więcej niż 15 kilometrów, mają bezpośrednio interesowani dostarczyć bezpłatnie podwód celem przewiezienia owych osób do tego miejsca i odwiezienia ich napowrót do biura, względnie do miejsca zamieszkania.

W razie niedopełnienia w należyтым czasie i sposobie obowiązków określonych w tym paragrafie, komisarz miejscowy ma prawo postarać się o to, czego nie dostarczono a wynikię ztąd koszta pokryć w myśl §. 112.

§. 111.

Dyety i koszta podróży znawców potrzebnych do szacowania oraz wynagrodzenia ludzi użytych do wskazywania granic ponoszą również bezpośrednio interesowani w danym obszarze podziałowym lub regulacyjnym, a to w stosunku do wartości udziałów, z jakimi uczestniczyli w podziale i regulacji.

§. 112.

Z funduszu krajowego asygnowany będzie komisarzowi miejscowemu fundusz podręczny do wyrachowania się, ustanowiony w miarę przypuszczalnego zapotrzebowania, z którego komisarz pokrywać będzie zaliczkowo: 1) koszta wynikłe z zastosowania końcowego ustępu §. 113. 2) koszta określone w §. 114. 3) kwoty potrzebne na wypłatę wynagrodzeń w gotówce, które mają być uiszczone przez poszczególnych bezpośrednio interesowanych (§§. 4. 88. 97. 98.) oraz kwoty potrzebne na odszkodowania oznaczone w §. 22. Kwoty wymienione pod 3) zaliczone będą przez komisarza miejscowego wtedy jedynie, jeśli tego zażąda obowiązany do ponoszenia tych kwot.

§. 113.

Co do ostatecznego ponoszenia kosztów, względnie co do obowiązku zwrotu kwot zaliczonych w myśl §. 112. z funduszu podręcznego komisarza rozstrzyga, na podstawie przepisów tego rozdziału w pierwszej instancji komisarz miejscowy, a w drugiej i ostatniej instancji komisya krajowa (§. 45.). Wyjątek stanowią wypadki, w których kwestya tychże kosztów ma być rozstrzygnięta, w myśl ostatniego ustępu §. 118. razem z główną sprawą, w tym bowiem razie tok instancji w sprawie głównej, stosuje się także i co do kosztów.

§. 114.

Koszta niewymienione w poprzednich ustępach a w szczególności:

1. koszta powstałe dla interesowanych wskutek osobistego ich udziału w rozprawach, lub z powodu wysłania pełnomocnika i utracone wskutek tego korzyści;

2. koszta porady prawnej lub fachowej, poniesione przez poszczególnych uczestników;

3. koszta wyłożone na odpisy protokołów rozpraw lub innych aktów i kopii planów żądanych przez strony;

4. koszta rozpraw, które ze względu na prawidłowy tok podziału, lub regulacji były zbędne i które tylko dla osobistych korzyści uczestników przez tychże wywołane zostały;

5. koszta rozpraw spowodowanych z winy interesowanych, w szczególności przez jawienie się dopiero na późniejszym terminie, albo przez podniesienie lekkomyślnych pretensyi lub podobnych zarzutów;

6. koszta oznaczenia granic znakami granicznymi, jakoteż koszta i odszkodowania za gospodarcze urządzenia, bądź wspólne, bądź takie które mają na celu podniesienie wartości użytkowania tylko niektórych gruntów (§§. 8. i 82.) — mają ponosić odnośni interesowani, względnie ci, którzy zawinili i to bezpośrednio t. j. bez brania zaliczki z funduszu wymienionego w §. 112.

Czy w pewnej sprawie zachodzi wypadek oznaczony pod l. 4. lub l. 5. i o ile sprawę przegrywający winien jest koszta spowodowane przez własną winę reszcie interesowanych za użycie doradców prawnych i fachowych zwrócić, należy rozstrzygnąć w toku rozprawy razem z rzeczą główną.

§. 115.

Ci, którzy w myśl niniejszych przepisów, mają ostatecznie sami ponosić koszta zaliczone za nich z funduszu podręcznego, są obowiązani do zwrotu tej zaliczki, w przeciągu dni 30 po doręczeniu odpowiedniego nakazu zapłaty.

§. 116.

Koszta podziału i regulacyi, względnie zwroty należące się funduszowi krajowemu z powodu danych zaliczek, będą ściągnięte w drodze politycznej egzekucyi.

Blizsze przepisy do powyższych postanowień, dotyczących kosztów podziału lub regulacyi, będą wydane w drodze rozporządzeń.

Rozdział szósty.

Postanowienia końcowe.

§. 117.

Przekroczenia postanowień planu regulacyjnego, względnie dokumentu regulacyjnego, będą karane przez władzę polityczną, grzywną od 1 do 25 zł. albo aresztem od 6 godzin do dni 4, o ile nie uzasadniają czynu karygodnego według innych ustaw, w szczególności ustawy lasowej.

Ten, który w myśl ostatniego ustępu §. 94. ma czuwać nad wykonaniem planu gospodarczego albo programu i porządku lasowego, winien w razie zaniedbania swego obowiązku być ukarany przez powiatową władzę polityczną grzywną od 1 do 25 zł.

Grzywny wpływają do funduszu ubogich tej gminy, w której przekroczenie popełniono.

§. 118.

Termin, od którego niniejsza ustawa ma wejść w życie, oznaczają po ułożeniu odnośnych rozporządzeń, Ministrowie powołani do wykonania tej ustawy w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Termin ten będzie ogłoszony w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

§. 119.

Z wejściem w życie niniejszej ustawy przestaje obowiązywać patent cesarski z dnia 5. lipca 1853 (Dz. ust. p. Nr. 130.), o ile odnosi się do

wzmiankowanych tamże w §. 1. l. 4. wspólnych praw posiadania i użytkowania (§. 15. ustawy państwowej).

§. 120.

Szczegółowe postanowienia, potrzebne w razie zarządzanego w drodze ustawy krajowej podziału wspólnych gruntów celem odpowiedniejszego wykonania nawodnienia lub osuszenia większych obszarów miały być zastosowane, określi rzeczona ustawa krajowa w każdym poszczególnym wypadku w granicach ustawy państwowej z dnia 7 czerwca 1893 r. Dz. u. p. Nr. 94.

§. 121.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom: rolnictwa, spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.
